

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Veřejná správa a regionální rozvoj

Bakalářská práce

Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra

Lenka Albertová

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lenka Albertová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Klatovy

Název práce

Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra

Název anglicky

Civic Participation in the Administration and Development of City Stříbro

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je přiblížit principy přímé participace obyvatel měst a obcí na jeho celkovém rozvoji, konkrétně míra participace obyvatel města Stříbra a jaké formy participace poskytuje město Stříbro svým občanům.

Metodika

Dotazníkové šetření

Rozhovory s vytipovanými respondenty

Výzkumnou metodou bude dotazníkové šetření společně se strukturovanými rozhovory s vytipovanými respondenty, umožňující porovnat občanské postoje a participaci mezi obyvateli města Stříbra.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

participace, veřejná správa a samospráva, města a obce, Stříbro

Doporučené zdroje informací

- BALÍK, Stanislav. Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. Politologie. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4
- BERNARD, Josef. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studie (Sociologické nakladatelství). 237 s. ISBN 978-80-7419-069-8
- ČERMÁK, Daniel a Jana VOBECKÁ. Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). 181 s. ISBN 978-80-7419-067-4
- ČERNOHORSKÝ, Jiří, ed. Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách 2018. Vyd. 1. Praha: Svaz měst a obcí České republiky, 2018. 213 s. ISBN 978 – 80 – 906843 – 3 – 1
- KOPECKÝ, Martin. Zákon o obcích: komentář. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 376 s. ISBN 978-80-7552-862-9

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. PhDr. Milena Dvořáková, MBA

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 31. 5. 2022

PhDr. Mgr. Lenka Kučírková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 02. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 11.03.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Mgr. Mileně Dvořákové, MBA za vedení mé práce, Ing. Ivaně Benčové, dlouholeté tajemnici města Teplá a Martinovi Záhořovi, starostovi města Stříbra, za jejich cenné rady a poznatky z běžného fungování města v oblasti státní správy i samosprávy.

Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit principy přímé participace obyvatel měst a obcí na jejich celkovém rozvoji. Práce se zabývá mírou participace obyvatel města Stříbra a jaké formy participace poskytuje město Stříbro svým občanům. Interpretuje formy participace občanů ve veřejném dění, její dopady na rozvoj města a rozhodování místní samosprávy. Sleduje vlivy, které participaci formují.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části jsou představeny základní informace o veřejné správě, samosprávě, obcích a způsoby participace občanů, a to občanské i politické. V praktické části je charakterizováno město Stříbro a jím nabízené možnosti participace občanů. Podrobněji je znázorněn vývoj města po stránce sociální i kulturní. V této části je proveden konkrétní výzkum pomocí dotazníkového šetření mezi občany města Stříbra, který identifikuje problematické oblasti života ve Stříbře. Součástí jsou i strukturované rozhovory s vedením města Stříbra a nestrukturovaný rozhovor s bývalou starostkou obce Záchlumí. Výsledkem zjištění je míra a využití formy participace občanů na rozvoji města Stříbra.

Klíčová slova: participace, veřejná správa a samospráva, města a obce, Stříbro

Civic Participation in the Administration and Development of City Stříbro

Abstract

The aim of this bachelor's thesis is to evaluate the principles of direct participation of city and community residents in their overall development. The thesis deals with the level of participation of the inhabitants of The City of Silver and what forms of participation the City of Silver provides to its citizens. It interprets forms of civic participation in public affairs, its effects on community development and local government decision-making. It tracks the influences that shape participation.

The Bachelor thesis is divided into two parts. The theoretical part presents basic information about public administration, self-government, municipalities and ways of citizen participation, both civic and political. The practical part is characterised by the city of Silver and the opportunities offered by it for citizens to participate. The development of the city is shown in more detail, both socially and culturally. In this section, concrete research is carried out using a questionnaire survey among citizens of the city of Silver, which identifies problematic areas of life in Silver. It also includes structured talks with the silver city management and an unstructured conversation with the former mayor of wicketkeeping. The result of the findings is the degree and use of forms of citizen participation in the development of the city of Stříbro.

Keywords: participation, public administration and self-government, towns and cities, Stříbro

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika práce.....	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Vymezení základních pojmů.....	12
3.1.1 Veřejná správa	12
3.1.2 Státní správa.....	12
3.1.3 Samospráva	13
3.1.4 Obec	13
3.1.5 Dobrovolné svazky obcí	14
3.1.6 Typy obcí	15
3.1.7 Radnice	17
3.1.8 Orgány obce.....	17
3.1.9 Občané obce.....	17
3.1.10 Rozpočet	18
3.2 Participace	20
3.2.1 Občanská participace	20
3.2.2 Politická participace.....	20
3.2.3 Participativní rozpočet	21
4 Občanská participace v praxi	22
4.1 Participace v podmínkách města Stříbra	22
4.1.1 Charakteristika města.....	22
4.1.2 Orgány města Stříbra	24
4.1.3 Formy participace občanů města Stříbra	27
4.2 Participace v podmínkách vybraných měst.....	28
4.2.1 Participace v podmínkách města Cheb	29
4.2.2 Participace v podmínkách města Mariánské Lázně.....	31
4.2.3 Participace v podmínkách města Starý Plzenec.....	32
4.2.4 Participace v podmínkách obce Záchlumí	35
5 Výsledky a diskuse	36
5.1 Rozhovory s vedením města Stříbra	36
5.1.1 Rozhovor se starostou města Martinem Záhořem	36
5.1.2 Rozhovor s místostarostou Bc. Karlem Lukešem.....	37
5.1.3 Participace v podmínkách obce Záchlumí	38

5.2	Vyhodnocení metod výzkumných šetření	41
5.2.1	Vyhodnocení rozhovorů	41
5.2.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření	42
6	Závěr.....	50
7	Seznam použitých zdrojů	53
7.1	Odborná literatura	53
7.2	Internetové zdroje.....	53
7.3	Právní normy	55
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	56
8.1	Seznam tabulek	56
8.2	Seznam grafů.....	56
Přílohy	57

1 Úvod

Když se začteme do novin, zejména regionálních, případně se zúčastníme debaty komunálních politiků s občany, velice často se setkáváme s těmito stížnostmi a názory:

- lidé nemohou o ničem rozhodovat,
- starosta si vymyslel stavbu, kterou nikdo nechce,
- proč se dává tolik peněz do fotbalu, když v našem městě se vždy hrál volejbal a na ten se nedalo nic.

Každý občan se může zapojit do rozhodování o věcech, které se ho týkají a to způsobem, který mu vyhovuje a zvládne ho. Jednou z cest je přímá účast na veřejném životě formou kandidatury a účasti v zastupitelstvu či jiných orgánech dané obce. Tato cesta však není pro každého – někdo má málo času, nebo se necítí na to, aby veřejně vystupoval. Další z cest je psaní stížností, podnětů či jejich sdělování na veřejných zastupitelstvech. Ani tato cesta však není příliš využívaná a především nemá velkou odezvu v rozhodování obce.

V oblasti veřejných financí a rozhodování o nich, jako v mnohých dalších oblastech, je lepší problémům předcházet, než je řešit zpětně. „Chytré radnice“ tedy mohou mnohým pochybnostem a stížnostem předejít tím, že dají svým občanům možnost rozhodovat o veřejných prostředcích formou participace.

Možnost zapojení občana do rozhodování o veřejných věcech je jedním ze základních principů demokratického státu. Participace občanů je nejvíce patrná ve společenském životě, ale i na členství ve spolcích. Společenský život v obci je ukazatelem kontinuity jejích obyvatel a má výrazný vliv také na rozvoj obce.

Bakalářská práce analyzuje formu participace prostřednictvím participativního rozpočtu, jeho využití občany města Stříbra a náhled politických představitelů na jeho význam pro rozvoj města.

2 Cíl práce a metodika

V bakalářské práci jsou stanoveny cíle a metodiky, jejichž prostřednictvím jsou stanovené cíle dosaženy.

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení míry participace obyvatel města Stříbra na jeho rozvoji, přínosu participativního rozpočtu v letech 2018 a 2019 a zájmu občanů o jeho pokračování v letech příštích. Dílčím cílem je zhodnocení možností zapojování občanů města Stříbra do spravování věcí veřejných, jaký vliv má participace na rozvoj města, jaké faktory ji formují a jaký má dopad na rozhodování zastupitelů města. Dílčím cílem je zhodnotit dopad jeho realizace a objemu vyčleněných prostředků.

Pro bakalářskou práci byly stanoveny následující hypotézy:

1. Občané města Stříbra nemají zájem o obnovení participativního rozpočtu v příštích letech.
2. Objem vyčleněných finančních prostředků v participativním rozpočtu je určující pro počet podaných návrhů od občanů.

2.2 Metodika práce

Bakalářská práce byla vytvořena následujícím postupem.

Volba tématu

Stanovení cíle

Charakteristika základních pojmů

V teoretické části byla zpracována charakteristika základních pojmů na základě vědecké a odborné literatury. Dalším zdrojem byly informace z odborných článků. Použité zdroje jsou uvedeny v seznamu odborné literatury a internetových zdrojů.

Provedení výzkumného šetření

Pro výzkumnou část byly zvoleny 2 metody. První metodou byly strukturované rozhovory s představiteli města Stříbra – starostou a uvolněným místostarostou. Pro porovnání participace v malé obci byl zvolen nestrukturovaný rozhovor s bývalou starostkou. Druhou metodou byl zvolen strukturovaný dotazník. Dotazník byl zaměřen na zhodnocení úrovně vybraných oblastí života ve městě Stříbře, kterým dle vlastního šetření obyvatelé města věnují výraznou pozornost. Výstupy tohoto dotazníku se mohou stát pro vedení města podkladem při tvorbě plánu investičních i neinvestičních záměrů.

3 Teoretická východiska

3.1 Vymezení základních pojmů

3.1.1 Veřejná správa

„V ČR byl vytvořen systém veřejné správy založený na spojeném modelu výkonu státní správy. Spojený model je charakterizován přenesením části působnosti ze státu na nižší úroveň, blíže občanovi, například prostřednictvím územních samospráv.“¹

Jinak řečeno: *„nositelům veškeré veřejné moci je stát, který z ní ale může část vlastním rozhodnutím přenechat jiným subjektům nestátního charakteru.“²*

Orgán státní správy je jedním z hlavních vykonavatelů správního práva, který zastupuje stát nebo veřejnoprávní korporaci při výkonu veřejné správy. Orgány státní správy jsou zřizovány na základě ústavy, ústavních zákonů a jednotlivých zákonů. Tento předpis pak upravuje jejich postavení, vymezuje pravomoci, územní působnost a věcnou působnost. Každý orgán má zpravidla vlastní organizační strukturu a člení se na další organizační složky.

„Vztah státu a samosprávy bývá konfliktní. Již tím, že existence samosprávy omezuje vládní byrokracii. Samospráva vede k pluralitě moci, čímž přispívá větší svobodě jedince. Bez samosprávy, především územní, nelze hovořit o plně demokratickém a svobodném systému vládnutí.“³

3.1.2 Státní správa

Státní správa je základem veřejné správy a prostředkem řízení společnosti uskutečňovaném státem za účelem realizace výkonné moci státu, její činnost je podzákonná a vyřizovací. Je to soustava příslušných státních orgánů se stanovenými pravomocemi a působností pro daný řízený úsek, které na ně stát přenesl. Jeho jménem a v jeho zájmu tyto orgány vystupují.

Státní správu tvoří státní mechanismus, tj. státní aparát. Jsou to státní orgány, které mají přesně definované pravomoci a další orgány.

¹ (Ministerstvo vnitra, 2023)

² (Balík, 2009 str. 12)

³ (Balík, 2009 str. 12)

3.1.3 Samospráva

Místní samospráva a samosprávné území

Územní samosprávný celek je územní společenství občanů, kteří mají právo na samosprávu. Je tedy veřejnoprávní korporací (sdružením osob žijících na daném území), právnickou osobou, která je definována územní jednotkou. Za základní prvky samosprávy můžeme vedle území a osob považovat také vlastní hospodaření dané samosprávy.

Základní vymezení a legislativní základ pro územní samosprávu je zakotveno v zákoně č. 1/ 1993 Sb., Ústava České republiky, kde se v čl. 8 říká: „Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků“.⁴ V čl. 99 až 105 Ústavy pak najdeme článek 8 upřesněn.

Postavení, působnost a orgány obce jsou upraveny zákonem o obcích. Platný zákon schválil Parlament České republiky a byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 128/2000 Sb. s účinností od 12. 11. 2000.

Charakteristické rysy samosprávy

Samospráva je činnost v oblasti veřejné správy a je uskutečňována jinými subjekty než státem. Liší se od činnosti státu tím, že nepoužívá státní moc, stát do ní nemůže zasahovat; s výjimkou případů, kdy se jedná o nápravu nezákonných rozhodnutí.

3.1.4 Obec

Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek.

„Podle Ústavy ČR je obec tvořena třemi základními pilíři, a to: územím, na kterém je samospráva vykonávána, občany podřazenými územnímu samosprávnému celku a samosprávou – existencí územního samosprávného celku jako právnické osoby veřejného práva se soustavou samosprávných orgánů.“⁵

„Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.“⁶

⁴ (Ústava, 1992)

⁵ (ČERNOHORSKÝ, 2018 str. 12)

⁶ (KOPECKÝ, 2017)

„Do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům, nebo pokud nejde o přenesenou působnost orgánů obce nebo o působnost, která je zvláštním zákonem svěřena správním úřadům jako výkon státní správy. Dále pak záležitosti, jež do samostatné působnosti obce svěří zákon. Mimo výkon veřejných úkolů jsou však obce ve stejném postavení jako ostatní právnické osoby. Ve smluvních vztazích nemají obce proti druhé straně smlouvy žádné specifické výhody z titulu, že vykonávají rovněž veřejnou správu. Pokud neplní podmínky smlouvy, mohou být druhou stranou žalovány u soudu například o náhradu škody. Není ani výjimkou, že obce jsou účastníky správních řízení, které vedou různé státní orgány, například řízení o vydání stavebního povolení. V těchto řízeních nemají obce žádné zvláštní (privilegované) postavení proti ostatním účastníkům.“⁷

3.1.5 Dobrovolné svazky obcí

Dobrovolné svazky obcí mohou obce vytvářet k prosazování společných zájmů v daném území, též nazývané meziobecní spolupráce obcí. *„Předmětem činnosti dobrovolných svazků obcí je typicky plnění úkolů v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu, komunálních odpadů a odpadních vod, technické infrastruktury, místních komunikací a veřejné dopravy apod.“⁸*

Tyto svazky obvykle vznikají na území obce s rozšířenou působností. Dobrovolný svazek obcí je právnickou osobou, hospodařící se svým vlastním majetkem. Svazek tento majetek získal svou činností, nebo ho do svazku vložily členské obce. Činnost svazku je regulována vydanými stanovami. Meziobecní spolupráce je upravena zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, v § 49 až § 53. *„Předmětem činnosti svazku obcí mohou být zejména:*

a) úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a péče o zvířata,

b) zabezpečování čistoty obce, správy veřejné zeleně a veřejného osvětlení, shromažďování a odvozu komunálních odpadů a jejich nezávadného zpracování, využití nebo zneškodnění, zásobování vodou, odvádění a čištění odpadních vod,

⁷ (ČERNOHORSKÝ, 2018 str. 12)

⁸ (ČERNOHORSKÝ, 2018 str. 12)

- c) zavádění, rozšiřování a zdokonalování sítí technického vybavení a systémů veřejné osobní dopravy k zajištění dopravní obslužnosti daného území,*
- d) úkoly v oblasti ochrany ovzduší, úkoly související se zabezpečováním přestavby vytápění nebo ohřevu vody tuhými palivy na využití ekologicky vhodnějších zdrojů tepelné energie v obytných a jiných objektech ve vlastnictví obcí,*
- e) provoz lomů, pískoven a zařízení sloužících k těžbě a úpravě nerostných surovin,*
- f) správa majetku obcí, zejména místních komunikací, lesů, domovního a bytového fondu, sportovních, kulturních zařízení a dalších zařízení spravovaných obcemi.*⁹

3.1.6 Typy obcí

Všechny obce se řídí zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a to bez ohledu na svoji velikost. Dá se říci, že rozsah samostatné působnosti je pro všechny obce stejný. Ani fakt, že obec se nazývá městem či městysem, nemá téměř žádný vliv na postavení obce a nepřináší zvláštní výhody, jak se laická veřejnost často domnívá.

Městem může (ale nemusí) být obec, která má minimálně 3 000 obyvatel. Záleží na návrhu obce. Hodně obcí také využilo ustanovení zákona o obcích, které umožnilo i menším obcím používat název město či městys a to v případě, že jej používalo před 17. květnem 1954.

V obou případech pak titul město (či městys) stanoví předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na návrh obce.

Zvláštním typem měst jsou města statutární, kterých je v České republice v současné době 27 a jsou přímo vyjmenována v § 4 zákona o obcích. Postavení statutárního města lze získat pouze zákonem. Tato města na rozdíl od těch ostatních jsou organizována podle městské vyhlášky, tzv. statutu města. Statutární města mohou být členěna na městské obvody nebo městské části, které mají obdobné postavení jako samostatná obec.

Specifické je postavení hlavního města Prahy. Postavení hlavního města Prahy jako hlavního města České republiky a jako samostatné veřejnoprávní korporace upravuje zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů. Praha je nejen statutárním městem, které se člení na dílčí samosprávné části, ale území Prahy je zároveň obcí i krajem.

⁹ (Zákon č. 128/2000 Sb., 2000)

Podle rozsahu úkolů zabezpečovaných v rámci přenesené působnosti rozlišujeme obce s úřadem s rozšířenou působností, s pověřeným obecním úřadem a ty ostatní. Lidově se hovoří o tzv. jedničkových, dvojkových a trojkových obecních úřadech, kde trojkové jsou úřady s rozšířenou působností (často se používá zkratka ORP), dvojkové s pověřeným obecním úřadem a jedničkové ty ostatní, kterých je nejvíc. V ČR je 6 254 obcí.

Právní základ pro rozlišování obcí dle typu obecního úřadu je dán v § 61 - § 66b zákona o obcích a v zákoně č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů. Správní obvody jednotlivých úřadů pak stanovuje vyhláška Ministerstva vnitra České republiky č. 388/2002 Sb.

Celý proces vzniku typů obcí dle přenesené působnosti vznikl na základě reformy veřejné správy, která byla završena přijetím zákona č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu, ve znění pozdějších předpisů.

Obec s rozšířenou působností

Tento typ obcí vykonává přenesenou působnost nejen běžnou, kterou vykonávají všechny obce, ale zákonem jsou mu přiznány také úkoly vykonávat přenesenou působnost pro další obce, které jsou ve správním obvodu dané obce s rozšířenou působností.

Věcně a právně by se mělo jednat o náročnější problematiku veřejné správy, kterou by nebyly schopny vykonávat všechny obecní úřady.

Je to jakýsi mezičlánek mezi státní správou vykonávanou krajskými úřady a státní správou vykonávanou běžnou obcí. Ke stanovení obcí s rozšířenou působností došlo po zrušení okresních úřadů, kdy velkou část úkolů okresních úřadů převzaly právě obce s rozšířenou působností. Těch je samozřejmě víc, než bylo okresních úřadů. Úmysl zákonodárce byl přiblížit státní správu blíže lidem, tedy státní správu decentralizovat a dekoncentrovat. Někdy se obcím s rozšířeným obecním úřadem říká malé okresy. V současné době je již reforma státní správy, která zavedla obce s rozšířenou působností všeobecně přijímána, ale v minulosti docházelo často ke kritice.

Významnou kompetencí obcí s rozšířenou působností je vydávání nařízení obce pro celý správní obvod obce s rozšířenou působností.

Všechny obce s rozšířenou působností jsou zároveň i obcemi s pověřeným obecním úřadem.

Obec s pověřeným obecním úřadem

Jako pověřený obecní úřad je pro účel výkonu přenesené působnosti označován v zákonech a jiných právních předpisech obecní úřad, který vedle přenesené působnosti určené pro všechny typy obcí vykonává také přenesenou působnost pro jiné obce ve správním obvodu určeném prováděcím právním předpisem, tedy zákonem č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem, ve znění pozdějších předpisů, kde příloha č. 1 tohoto zákona stanovuje seznam těchto obcí.

Pověřené obecní úřady plní řadu úkolů na úseku ochrany přírody a krajiny, volebních záležitostech nebo v oblasti krizového řízení.

Ostatní obce

Také tyto obce vykonávají přenesenou působnost. Jsou nejnižším článkem při výkonu státní správy vykonávané obcemi. Hovoří se o základní přenesené působnosti, kterou určitá konkrétní obec vykonává pro správní obvod daný svým územím. Tento obecný rozměr výkonu státní správy tedy vykonává každá obec.

Příkladem výkonu státní správy, kterou vykonává každá obec, je například evidence obyvatel či zajišťování voleb v dané obci.

3.1.7 Radnice

Radnice je hlavní sídlo a reprezentační budova obecní správy. Na radnici sídlí správa obce a často se zde i konají zasedání zastupitelů v čele se starostou. Slovo „radní“ je odvozeno od slovesa „radit se“. V přeneseném významu slova „radnice“ označuje nejen budovu, ale i skupinu lidí, která má na starosti správu příslušné obce či města.

3.1.8 Orgány obce

Obec vystupuje navenek prostřednictvím svých orgánů, které tvoří fyzické osoby. Základním orgánem je zastupitelstvo obce, které je citováno přímo Ústavou ČR. Dalšími orgány jsou starosta a obecní úřad. V početnějších obcích bývá volena i rada obce. Součástí struktury orgánů obce jsou i výbory zastupitelstva a komise rady, které jsou pouze poradními orgány.

3.1.9 Občané obce

Občanství je vztah mezi fyzickou osobou a státem, jedná se o příslušnost k danému státu. Občanem se člověk stane tak, že se na území státu narodí, což je nejběžnější stav.

Pro udělení občanství v jiném státu jsou přesně zpracovaná pravidla. Občan má právo pobytu, právo na ochranu a smí se účastnit správy věcí veřejných. Občan má ale také jisté povinnosti, mezi něž mimo jiné patří řídit se zákony a nařízeními příslušného státu a platit jeho daně. Přesná definice pojmu občana je konkretizována zákonem o obcích.

„Občanem obce je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a je v obci hlášena k trvalému pobytu. Občan obce, který dosáhl věku 18 let, má právo:

- a) volit a být volen do zastupitelstva obce za podmínek stanovených zvláštním zákonem,*
- b) hlasovat v místním referendu za podmínek stanovených zvláštním zákonem,*
- c) vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem,*
- d) vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok, a to buď písemně ve stanovené lhůtě, nebo ústně na zasedání zastupitelstva obce,*
- e) nahlížet do rozpočtu obce a do závěrečného účtu obce za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, do usnesení rady obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy,*
- f) požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce; je-li žádost podepsána nejméně 0,5 % občanů obce, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů,*
- g) podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty; orgány obce je vyřizují bezodkladně, nejdéle však do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů.“¹⁰*

3.1.10 Rozpočet

Hospodaření územního samosprávného celku, tedy i obce, je jedním ze základních rysů samosprávy.

Rozpočet obce se sestavuje na rozpočtové období neboli kalendářní rok. Obec sestavuje také rozpočtový výhled, který je podle zákona o rozpočtových pravidlech pomocným nástrojem územního samosprávného celku. Sestavuje se na dobu 2 - 5 let na základě uzavřených smluvních vztahů a přijatých závazků. Při zpracování rozpočtu obce se vychází z rozpočtového výhledu, který zahrnuje základní informace nejen o příjmech a výdajích, ale i informace o dlouhodobých závazcích a pohledávkách včetně finančních

¹⁰ (Zákon č. 128/2000 Sb., 2000)

zdrojů. Rozpočet se zpravidla sestavuje jako vyrovnaný. Lze jej schválit i jako přebytkový nebo schodkový. Přebytkový může být schválen v případě, kdy jsou některé příjmy daného roku určeny k využití až v následujících letech, nebo pokud jsou určeny ke splácení jistiny úvěrů z předchozích let. Rozpočet lze schválit jako schodkový pouze v případě, že schodek bude možno uhradit finančními prostředky z minulých let, nebo smluvně zabezpečenou půjčkou, úvěrem, návratnou finanční výpomocí či příjmem z prodeje komunálních dluhopisů.

Proces schvalování rozpočtu bývá v obci zajímavým politickým tématem. Představa o tom, jak budou utraceny „obecní peníze“, může být rozhodující pro výsledek komunálních voleb a tím i složení zastupitelstva, které má „obecní pokladnu“ tak říkajíc pod kontrolou (samozřejmě až do příštích voleb do zastupitelstva).

Tvorba obecního rozpočtu není a nemůže být zcela v libovůli zastupitelů, i když by se to tak mohlo zdát. Má svá přesně daná pravidla a kontrolní mechanismy.

Jedním z nich je veřejnost. Zasedání zastupitelstva obce, které schvaluje rozpočet obce na daný kalendářní rok a každou jeho další změnu, je veřejné. Z toho vyplývá, že každý občan obce (a další osoby dle zákona o obcích) se může zúčastnit zasedání zastupitelstva a být přítomen projednávání a schvalování rozpočtu. Zásadní význam pro veřejnost ve smyslu zveřejňování návrhu rozpočtu je povinnost jej zveřejnit předem tak, aby se s ním široká veřejnost mohla seznámit v dostatečném předstihu před jeho schválením v zastupitelstvu. Tím je dána veřejnosti možnost ovlivnit rozhodnutí zastupitelů osobním jednáním a apelem na ně. Povinné zveřejňování se pak týká také již schváleného rozpočtu. Povinné zveřejnění platí i u závěrečného účtu obce, který též schvaluje zastupitelstvo. Závěrečný účet má vypovídající hodnotu o hospodaření dané obce za předešlý rok a o tom, zda proběhlo v pořádku a podle schváleného rozpočtu.

Kromě zastupitelů má svůj úkol daný přímo zákonem o obcích i finanční výbor, jehož členové bezpodmínečně nemusí být členy zastupitelstva obce. Výjimkou je předseda finančního výboru, který být členem zastupitelstva musí.

Významným kontrolním mechanismem je pravidelný audit, který jsou obce povinny si zajistit buď u krajského úřadu, anebo si jej sami zabezpečit od soukromé auditorské firmy.

3.2 Participace

Původ slova participace je z latiny a znamená „podílení se, zapojení se, účast na něčem“. Podmínkou prospěšné participace jsou sociokulturní předpoklady, které zjednoduší kolektivní jednání a mají významnou roli v rozvojovém potenciálu obce. Participace obyvatel je projevem jejich důvěry a sounáležitosti s regionem.

„Participace přispívá mimo jiné k budování silné demokracie a vzájemné důvěry. Jakmile se na rozhodování nepodílí jen správa a vybraní experti, ale i místní občané, spolky a firmy pracující v oboru, získává každý z účastníků reálný prostor pro svůj názor. Politik pak ocení jejich reflexi, neboť místní často chápou problematiku více do hloubky než samotná radnice či úřad.“¹¹

Pro zvýšení atraktivity participace pro mladé lidi přistupují radnice ke komunikaci prostřednictvím sociálních sítí - Facebook, Twitter, Instagram.

3.2.1 Občanská participace

Občanská participace se vyznačuje aktivním zapojením občanů do zájmových a spolkových činností, které plní sociální funkci. Prostřednictvím zájmových sdružení se občané zapojují do veřejného života. Zájmovými sdruženími jsou spolky chovatelů, včelařů, zahrádkářů, ale i dobrovolní hasiči, sportovní tělovýchovná jednota a svaz zdravotně a tělesně postižených. Svými aktivitami v těchto sdruženích občané významně ovlivňují život obce jak z kulturního, společenského, ale i sportovního hlediska. Tato participace se vyznačuje především smýšlením občanů, jejich motivací a projevem zájmu o veřejný život.

3.2.2 Politická participace

V politické participaci rozlišujeme dvě formy. V první formě se občan angažuje ve volbách svým hlasováním pro vybrané kandidáty do zastupitelstva obce. Účast ve volbách prezentuje zájem občanů spolupracovat na rozvoji obce a veřejném životě. Vypovídá i o charakteru obce, její soudržnosti a míře zapojení občanů. Tato forma umožňuje občanům ovlivňovat jimi zvolené zastupitele a tím se zprostředkovaně podílet na chodu samosprávy obce a spolurozhodování ve věcech veřejných. Občané se mohou podílet i v místním referendu nebo peticích. Druhou formou politické participace je účast ve volbách jako

¹¹ (Participace21.cz, 2022)

kandidát do zastupitelstva obce prostřednictvím registrace na kandidátní listině ať už v politické straně nebo jako nezávislý kandidát. V malých obcích má kandidatura silně personalistický charakter. Politické strany jsou znakem „politikaření“, kdežto sdružení nezávislých kandidátů symbolizuje pracovitost a ochotu spolupracovat. Je proto žádoucí zaměřit pozornost na osobnosti v místním veřejném životě, na jejich důvěryhodnost a oblíbenost v komunitě.

„Zákon o obcích vymezuje specifická oprávnění, která občanům obce umožňují (proti jiným osobám) vyšší míru účasti na činnosti obce a na rozhodování jejich orgánů. Zákon předně deklaruje právo volit a být volen do zastupitelstva obce a právo hlasovat v místním referendu, obojí za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy (tato práva tedy zákon o obcích nezakládá a my se jimi v této kapitole nezabýváme). Zákon o obcích ovšem sám konstituuje právo vyjadřovat stanoviska na zasedání zastupitelstva, stanoviska k návrhu rozpočtu a závěrečného účtu, dále právo nahlížet do některých specifických dokumentů obce a právo obracet se na obecní orgány s podněty, připomínkami a s požadavky na projednání.“¹²

3.2.3 Participativní rozpočet

Jednou z forem participace občanů při rozhodování o investičních i neinvestičních záměrech a rozpočtech obce je participativní rozpočet. Jde o pokrokový způsob hospodaření s veřejnými financemi. Radnice vyhradí část financí pro projekty, o kterých budou rozhodovat sami občané. Místní totiž nejlépe vědí, co je v jejich okolí potřeba zlepšit. Obyvatelé obce tímto dostanou příležitost navrhnout, jak peníze využít a veřejným hlasováním rozhodnou, který projekt obec zrealizuje. Radnice se pro změnu seznámí s problémy z pohledu občanů a prohloubí vztah s veřejností. Formu participativního rozpočtu volí převážně větší města, ve kterých není kontakt občanů a představitelů města tak osobní a intenzivní. V menších obcích je upřednostňována přímá komunikace mezi oběma stranami vzhledem k intenzivnímu sociálnímu prostoru a kolektivnímu zapojování menších komunit.

¹² (ČERNOHORSKÝ, 2018 str. 158)

4 Občanská participace v praxi

4.1 Participace v podmínkách města Stříbra

Pro praktickou část bakalářské práce bylo vybráno město Stříbro a pro srovnání forem participace i města Cheb, Mariánské Lázně, Starý Plzenec a obec Záchlumí.

4.1.1 Charakteristika města

Město Stříbro je obcí 3. stupně, tj. obcí s rozšířenou působností a statistickou jednotkou LAU 2. Má 7 místních částí: Stříbro, Butov, Jezerce, Lhota u Stříbra, Milíkov a Otročin.¹³

Leží v Plzeňském kraji na rozloze 47,78 km² v nadmořské výšce 399 m n. m. K 31. 12. 2021 žilo ve městě podle ČSÚ 7 430 obyvatel. Vývoj počtu obyvatel za posledních deset let má klesající tendenci. V roce 2012 ve městě mělo trvalý pobyt 7 830 obyvatel. Odliv obyvatel kopíruje současný trend, kdy se převážně mladí lidé stěhují do velkých měst, v případě Stříbra do krajského města Plzeň.¹⁴

Ve správním obvodu ORP Stříbro žilo k 31. 12. 2021 16 761 obyvatel. Správní obvod tvoří 24 obcí včetně města Stříbra. Úbytek obyvatel za stejné časové období je zřejmý i v celém správním území, ale není tak značný jako v samotném městě. Ještě v roce 2012 žilo na území ORP 16 901 obyvatel.¹⁵

Město Stříbro bylo založeno ve středověku jako královské město při řece Mži na Norimberské stezce, zvané také Zlatá cesta či Via Carolina. Po objevení rud obsahujících stříbro a olovo ve zdejších skalních masivech nastal k původnímu zemědělskému obyvatelstvu příliv horníků. Stříbrný kov dal jméno i samotnému městu. Postupně město nabývalo na významu, až se stalo v 15. století čtvrtým největším královským městem v Čechách. Bohatou historií města dokládají starodávné stavby kostelů, hradeb i komplex renesančních domů kolem náměstí v čele s radnicí.

Hornictví se zachovalo i během válek a bylo utlumeno až na konci roku 1974. Dalším velkým mezníkem v obměně místních obyvatel bylo vybudování vojenských kasáren v poválečné době jako obrana západních hranic a nově nastoleného politického uspořádání Československa. Do města se nastěhovali vojenští důstojníci a vojáci, kteří zde plnili

¹³ (Stříbro, 2023)

¹⁴ (ČSÚ, 2023)

¹⁵ (ČSÚ, 2023)

základní vojenskou službu. Došlo k výraznému snížení věkové hranice místních, ale také obměně místních kulturních tradic, zvyklostí i zájmových činností. Bývalo obvyklé, že se vojáci posílali do vzdálenějších míst od svých domovů a do nového působiště přenášeli zvyky a tradice ze svých původních domovů. Všechny uvedené faktory významně ovlivňovaly společenský život města i spolupráci občanů ve veřejných záležitostech.

Díky strategické poloze u dálnice D5 a jeho snadné dostupnosti k hlavní trase pro obchod se město stalo zajímavou lokalitou pro rozvíjející se drobnou montážní výrobu, kterou do České republiky v 90. letech minulého století začaly dodávat přední průmyslové firmy ze západní Evropy z důvodu dostupnosti levné pracovní síly a výhodných podmínek k podnikání. Velký příliv pracovních sil, převážně výrobních dělníků, ovlivnilo složení místního obyvatelstva. Nedostatek místních pracovních sil vyřešili zaměstnavatelé pomocí nájemných tzv. agenturních pracovníků, kteří nemají osobní vztah městu ani jeho společenskému životu. Na mnoha místech kvůli nim vznikají problémy, např. pro odpadové hospodářství. V místě krátkodobého ubytování nemají trvalé bydliště a nejsou přihlášení k poplatku za svoz komunálního odpadu. Na případný přechodný pobyt nepamatují ani zákony a město Stříbro na ně nedostává podíl na sdílených daních ze státní pokladny. Obdobné je to i u občanského soužití. Anonymita těchto dělníků často vyúsťuje v drobné prohřešky proti pořádku, které následně musí řešit Městská policie Stříbro ve spolupráci s Policií ČR.

Vlivem nárůstu přestupků dělníků, najímaných výhradně pro práci v průmyslových zónách při dálnici D5 v Ostrově u Stříbra a Nové Hospodě, bylo město Stříbro nuceno pro zachování pořádku ve městě a okolí navýšit počet zaměstnanců městské policie z původních pěti na současných devět. Vzhledem k náročnosti této práce dochází ke značné fluktuaci strážníků. Sousední obce vznášejí požadavky na pomoc Městské policie Stříbro při zabezpečení pořádku v jejich obci, ale ta není schopná vzhledem ke svému nedostatečnému počtu tento požadavek zabezpečit.

Oba uvedené aspekty společenského života mají dopad na rozpočet města, kdy neúměrně navyšují výdajovou stránku, ale příjmovou stránku nenaplňují.

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel města Stříbra a ORP Stříbro v letech 2012 – 2021

Rok – stav obyvatel k 31.12.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Muži	3852	3809	3809	3799	3832	3847	3845	3885	3859	3667
Muži – průměrný věk	39,6	40,2	40,6	41	41,3	41,4	41,7	41,8	42,1	41,9
Ženy	3978	3960	3937	3885	3873	3854	3835	3853	3828	3763
Ženy – průměrný věk	42,5	42,9	43,4	43,7	44	44,2	44,5	44,5	44,9	45,2
Celkem průměrný věk	41,1	41,6	42	42,3	42,6	42,8	43,1	43,1	43,5	43,6
Počet obyvatel města Stříbra	7830	7769	7746	7684	7705	7701	7680	7738	7687	7430
Celkem ORP Stříbro	16901	16822	16860	16865	16888	16967	17050	17190	17166	16761

Zdroj: ČSÚ – vlastní zpracování

4.1.2 Orgány města Stříbra

Zastupitelstvo města

Zastupitelstvo města jakožto orgán nejvyšší moci má 15 členů, kteří byli zvoleni na základě hlasování občanů v komunálních volbách. V minulosti byla snaha části zastupitelů počet navýšit na 21, ale změna nenašla dostatečnou podporu u stávajících zastupitelů a počet zůstal původní. Jednání zastupitelstva zpravidla svolává starosta. Ustavující jednání zastupitelstva je svoláváno podle § 91 zákona o obcích, ostatní jednání podle § 92 citovaného zákona. Místem konání pravidelně bývá obřadní síň radnice města Stříbra. Pravidelné termíny jednání si zastupitelstvo schvaluje předem na celý následující rok. V období letních prázdnin se jednání neplánují z důvodu čerpání dovolených. V měsíci červnu jsou naplánovaná jednání z důvodu schválení závěrečné zprávy za uplynulý rok na základě povinnosti dle § 43 zákona o obcích, který ukládá povinnost závěrečný účet a zprávu o výsledcích přezkoumání hospodaření města za předešlý rok projednat v zastupitelstvu do 30. června roku následujícího. V prosinci jsou jednání plánována z důvodu schválení rozpočtu na příští rok dle § 84 zákona o obcích. Jednání se řídí jednacím řádem, schváleným zastupitelstvem města usnesením č. 28/II/4 dne 08. 09. 2021.¹⁶

V roce 2022 se zastupitelé města sešli na 9 jednáních. I pro rok 2023 je naplánováno 9 jednání. Počet jednání převyšuje nejnižší počet daný zákonem o obcích, tj. jedenkrát

¹⁶ (Stříbro, 2023)

za 3 měsíce. Starosta svolává jednání v případě potřeby i mimo dohodnuté termíny. Již v minulém volebním období se osvědčilo zastupitelům sejít se k projednání obsáhlých bodů programu na pracovních schůzkách. Na tyto schůzky si přizvou odborníky na projednávané téma, aby jim vysvětlil nejasnosti. Zastupitelé města Stříbra berou svou funkci zodpovědně a zúčastňují se jednání v plném počtu. Jen ve výjimečných případech se předem omlouvají starostovi města.¹⁷

Ke svolávání zastupitelstva dle § 93 zákona o obcích využívá starosta také sociální síť Facebook a webové stránky města Stříbra.

Zasedání je od roku 2020, kdy bylo omezeno shromažďování občanů z důvodu celosvětové pandemie onemocnění covid-19, přenášeno také on-line prostřednictvím kanálu YouTube. Odkaz na připojení je zveřejněn na webu města.

Se zápisy z jednání zastupitelstva a přijatými usneseními se mohou občané města Stříbra seznámit několika způsoby. Zákon o obcích v § 16 odst. 2 písm. e) dává občanům právo nahlížet do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva, které musí být vyhotoveny do 10 dnů po skončení zasedání a uloženy k nahlédnutí na městském úřadu. Usnesení jsou uveřejňována na webu města, kde jsou zveřejněna všechna usnesení od roku 2016, sociální síť Facebook a ve zkrácené verzi ve Stříbrském zpravodaji (měsíčník).¹⁸

Stříbrští občané se zúčastňují jednání zastupitelstva v nízkém počtu. Jejich počet se výrazně zvýší, týká-li se projednávaný program jejich osobních zájmů. Výjimkou je ustavující zasedání, kdy se obřadní síň zcela zaplní. V minulosti byl významný počet občanů při projednávání velmi diskutovaných témat, např. větrná elektrárna, výstavba polygonu, prodej objektu bývalých vojenských kasáren nebo projednávání prodeje parcel v bytové zóně a stanovení jejich ceny.

Rada města

Rada města byla zvolena na ustavujícím jednání zastupitelstva na základě hlasování zastupitelů. Rada města pracuje v počtu pěti členů, včetně uvolněného starosty a dvou místostarostů, z toho jednoho uvolněného a jednoho neuvolněného. Složení je stanoveno v § 99 odst. 3 zákona o obcích. Jednání rady jsou neveřejná a pořizuje se z nich zápis

¹⁷ (Stříbro, 2023)

¹⁸ (Stříbro, 2023)

s usneseními. Stejně jako u jednání zastupitelstva města i rada města schvaluje pravidelné termíny svých jednání na celý následující rok.¹⁹

Starosta

Starosta byl zvolen hlasováním z řad zastupitelů na ustavujícím jednání zastupitelstva. Jeho pravomoci jsou upraveny v § 103 až § 108 zákona o obcích. Současný starosta je uvolněný a funkci vykonává od roku 2019. Od roku 2014 do roku 2019 působil jako místostarosta města. Pracuje souběžně jako náměstek hejtmána Plzeňského kraje pro oblast sociálních věcí, investic a majetku.

Městský úřad

Městský úřad prostřednictvím svých zaměstnanců zajišťuje veškerou administrativní činnost v oblasti samostatné i přenesené působnosti. V čele městského úřadu je tajemník, jehož postavení, práva a povinnosti jsou konkrétně specifikované v zákoně o obcích. Městský úřad sídlí ve třech budovách, které stojí okolo Masarykova náměstí – starobylé radnici na č.p. 1, budově č.p. 63 a budově č.p. 437. Tím je dána vyšší míra náročnosti při vzájemné komunikaci mezi úředníky a především při oběhu dokladů v listinné podobě. Městský úřad tvoří odbory: v budově č.p. 1 - finanční odbor, správní odbor, hospodářsko-investiční odbor – regionální rozvoj; v budově č.p. 63 – správní odbor, sociální odbor, obecní živnostenský úřad, odbor životního prostředí, stavební úřad a odbor výstavby a územního plánování; v budově č.p. 437 – správní odbor a hospodářsko-investiční odbor. Služebna městské policie se nachází v Husově ulici, č.p. 666. Pro úřad pracuje celkem 88 úředníků.²⁰

Výbory zastupitelstva

Zastupitelstvo si může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány výbory dle § 117 až § 120 zákona o obcích. Zastupitelstvo města Stříbra si na ustavujícím jednání zřídilo finanční výbor s počtem 5 členů a kontrolní výbor také s počtem 5 členů. Pro koordinaci jednotlivých oblastí života zřídilo pro volební období 2022 – 2026 dalších 6 výborů a to výbor pro části obce; výbor výstavby, územního plánování a fondu rozvoje bydlení na území města Stříbra; výbor pro veřejný pořádek a bezpečnost občanů; výbor pro zdravotnictví, sociální otázky a pečovatelskou službu; výbor pro sport, kulturu

¹⁹ (Stříbro, 2022)

²⁰ (Stříbro, 2023; Stříbro, 2023)

a volnočasové aktivity a výbor pro školství, výchovu a vzdělávání. Ve výše uvedených výborech pracuje celkem 41 členů. Výbory se schází pravidelně podle odsouhlaseného harmonogramu a své návrhy předkládají zastupitelstvu.²¹

Komise rady

Rada města může zřídit jako své iniciativní a poradní orgány komise na základě § 122 zákona o obcích. Rada města Stříbra zřídila 8 komisí, a to bytovou komisi; povodňovou komisi města Stříbra; Povodňovou komisi ORP Stříbro; komisi pro výběrová řízení; komisi OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí) a poradní sbory; komisi Sbor pro občanské záležitosti; komisi státní památkové péče a komisi Pracovní skupina programu regenerace městské památkové zóny Stříbro. V uvedených komisích pracuje celkem 50 členů. Komise se schází ke svým jednáním pravidelně podle odsouhlaseného harmonogramu a své náměty a návrhy předkládají radě.²²

4.1.3 Formy participace občanů města Stříbra

Participace občanů Stříbra je měřitelná také zapojováním do veřejných akcí a návštěvností při společenských událostech. I zde je patrný nízký zájem především mladých lidí na projednávání a řešení veřejných věcí, pokud se netýkají jich samotných. Zastupitelé si jsou tohoto vývoje vědomi a hledají způsob, jak své občany motivovat.

V letech 2017 až 2019 probíhal ve městě projekt „Zefektivnění stávajících a tvorba nových prostředků komunikace města Stříbra s občany“, který byl finančně podpořen Evropskou unií prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost. Tento projekt byl rozdělen do tří částí. V části první bylo vyhodnoceno tehdejší fungování městského úřadu se všemi jeho odbory. Byla analyzována komunikace a porozumění občanům při vyřizování jednotlivých agend s městskými úředníky i orientace v jednotlivých budovách při hledání požadovaných odborů. Ve druhé části byl zpracován výstup tohoto šetření do dokumentu Koncepce komunikace a spolupráce města s občany. Dokument obsahoval návrhy na zkvalitnění práce jednotlivých odborů i navržené aktivity, které mají vést k větší míře zapojení občanů do života a rozvoje města. Součástí této etapy bylo i proškolení zaměstnanců městského úřadu na zkvalitnění komunikace s občany, kde se naučili i speciální techniky pro komunikaci s občany tělesně a mentálně postiženými. Ve třetí části byla

²¹ (Stříbro, 2023)

²² (Stříbro, 2023)

zahrnuta realizace tří konkrétních aktivit, které vybrali sami občané a do jejichž realizace byli přímo zapojeni za podpory městského úřadu. Tento projekt byl kladně hodnocen zastupiteli města, zaměstnanci městského úřadu i samotnými občany.

Výsledkem této aktivity byla realizace projektu „Stříbro – rozhodujeme společně“, jehož záměrem bylo vyvolat zájem obyvatel o rozvoj a život ve městě prostřednictvím participativního rozpočtu. V roce 2018 byla pro participativní rozpočet uvolněna z veřejných prostředků rozpočtu města částka 300 000 korun. Byly přihlášeny čtyři projekty, ale schváleným podmínkám vyhovovaly pouze dva – Rodinné centrum a ZUŠ Open. Na základě kladného ohlasu zastupitelstvo města schválilo 2. ročník participativního rozpočtu a navýšilo částku na jeden milion korun. V návaznosti na zkušenosti z roku 2018 a zvýšení informovanosti občanů bylo přihlášeno k hodnocení proveditelnosti 9 návrhů. Vybrané byly 2 návrhy, ostatní se zařadily do investičních nebo kulturních akcí, které byly hrazené přímo z vyčleněných rozpočtových kapitol rozpočtu města.

Další ročník přerušila pandemie covid-19, kdy bylo omezeno shromažďování a nemohly probíhat aktivity spojené s přípravou participativního rozpočtu – besedy s občany, veřejné prezentace podmínek participativního rozpočtu.²³

4.2 Participace v podmínkách vybraných měst

Pro porovnání rozsahu participace občanů s ostatními městy byla zvolena oblast Plzeňského kraje – město Stříbro a Starý Plzenec a sousedního Karlovarského kraje - města Cheb a Mariánské Lázně. Ve všech vybraných městech mají mnohaleté zkušenosti s participativním rozpočtem a analogický historický vývoj v oblasti složení obyvatelstva. Všechna města poznamenala obměna jejich občanů v důsledku poválečného vysídlení původních obyvatel německého původu a příchod obyvatel z různých míst.

Porovnáním jednotlivých ročníků participativního rozpočtu je možné pozorovat, jak v jednotlivých městech vzrůstala obliba spolurozhodování o veřejných věcech mezi občany. Je to dáno nejen vzájemnou soudržností obyvatel a chutí spolupracovat na zvelebování společného prostředí, ale i schopností představitelů měst a úředníků městských úřadů podpořit v občanech zájem o veřejné záležitosti všeobecně.

²³ (Stříbro, 2023)

K ucelení představy o zapojování obyvatel byla vybrána i obec Záchlumí, která je součástí ORP Stříbro a kterou podrobněji znám díky svým přátelům. Záchlumští zastupitelé neuvažují o schválení participativního rozpočtu, protože vzhledem k velikosti obce dostávají podněty od svých občanů při častých osobních stycích i společenských událostech.

Srovnání vybraných měst za poslední ročník participativního rozpočtu je uvedeno v tabulce č. 2.

4.2.1 Participace v podmínkách města Cheb

Charakteristika města Cheb

Město Cheb leží v bezprostřední blízkosti západní hranice v Karlovarském kraji na rozloze 96,35 km² v nadmořské výšce 459 m n. m. K 31. 12. 2022 v něm žilo 30 420 obyvatel a rozpočet města činil 1 192 030 tisíc korun.

První dochované záznamy o městě pochází z přelomu prvního tisíciletí. Jeho strategická poloha byla zásadní při obraně hranic státu už od jeho vzniku a zůstala až do sametové revoluce. Do druhé světové války bylo obyvatelstvo převážně německé. Po skončení války se město vyčistilo vlivem vysídlení původního německého obyvatelstva a začalo osidlování přistěhovalci z vnitrozemí i okolních států, především Polska, Rumunska a oblasti Ukrajiny. Tento fakt se odrazil na složení obyvatelstva, ve kterém se prolínaly rozdílné návyky a zvyklosti z různých kultur. Otevření státní hranice s Německem po sametové revoluci znamenalo pro město významný předěl v rozvoji ve všech oblastech života – především v bydlení, školství, kultuře i průmyslu. V současné době je město prosperujícím střediskem nejzápadnějšího místa České republiky.²⁴

Projekt MEGA NÁPADY – Participativní rozpočet města Cheb

Z důvodu povzbuzení aktivity občanů k zapojení do společného rozhodování o rozvoji města zastupitelé v roce 2018 schválili projekt „MEGA NÁPADY – Participativní rozpočet města Chebu“, ve kterém pro participativní rozpočet vyčlenili částku 5 milionů korun s limitem pro jednotlivé návrhy ve výši 500 tisíc korun. S podmínkami a pravidly participativního rozpočtu seznamovali zastupitelé města své občany na několika veřejných projednávání. Do zvýšení povědomí tohoto projektu byl vytvořen web www.meganapady.cz, jehož prostřednictvím se občané mohli podrobněji seznámit

²⁴ (Cheb, 2023)

s problematikou participativního rozpočtu a mohli komunikovat se tříčlenným realizačním týmem. Do prvního ročníku zaslali občané celkem 35 návrhů. Návrhy bylo možné podávat elektronicky na e-mailovou adresu koordinátorky Ing. Jany Kuklové, zaregistrováním na webu participativního rozpočtu, nebo v listinné podobě poštou či osobním podáním na podatelnu Městského úřadu v Chebu. Formulář pro podání návrhů byl k dispozici na webu projektu nebo na radnici města. Ze zaslaných návrhů bylo odpovědnými pracovníky úřadu vybráno 17 jako realizovatelných. Hlasovat mohli všichni občané starší 15 let bez podmínky bydliště v Chebu. Hlasování probíhalo elektronickou formou prostřednictvím založeného webu. Pro možnost hlasování byl přihlášeným účastníkům zaslán ověřovací kód prostřednictvím SMS. Pro hlasování bylo stanoveno pravidlo 2 : 1, tzn. že hlasující měli k dispozici kladné i záporné hlasy. V případě využití jednoho záporného hlasu bylo nezbytné využít dva hlasy kladné. V případě využití pouze kladného hlasu, pravidlo 2 : 1 neplatilo. Hlasováním bylo vybráno 13 projektů k realizaci. Na realizaci vybraných projektů byla stanovena lhůta 18 měsíců od jejich schválení radou města.

V roce 2020 byl schválen 2. ročník participativního rozpočtu s vyčleněnou částkou 5 milionů korun a zvýšeným limitem pro jednotlivé návrhy na 1 milion korun. Po opětovné prezentaci občanům bylo předloženo k posouzení 24 návrhů, ze kterých posouzením odpovědnými úředníky bylo vybráno pro hlasování 17 návrhů. Hlasováním, které proběhlo za stejných podmínek jako předešlý ročník, bylo vybráno k realizaci 9 projektů se stejnou lhůtou k realizaci.

V roce 2021 město Cheb schválilo 3. ročník participativního rozpočtu v celkové výši 5 milionů korun s limitem pro jednotlivé návrhy ve výši 1 milionu korun. Občané v tomto ročníku předložili k posouzení 39 návrhů, ze kterých bylo vybráno jako realizovatelných 16 nápadů. Na základě hlasování bylo vybráno k realizaci 13 návrhů. Celková částka vybraných projektů byla 4 628 tisíc korun. I v tomto ročníku byla zachována lhůta pro realizaci 18 měsíců.²⁵

Realizaci 4. ročníku projektu „MEGA NÁPADY - Participativní rozpočet města Chebu 2022/2023“ zastupitelstvo města schválilo svým usnesením č. 161/39/2022 ze dne 15. 09. 2022. Zastupitelstvo zvolené v podzimních komunálních volbách na svém jednání dne 10. 11. 2022 svým usnesením č. 22/2/2022 zrušilo původní usnesení i vyhlášení 4. ročníku.²⁶

²⁵ (Mega, 2023)

²⁶ (Cheb, 2022)

4.2.2 Participace v podmínkách města Mariánské Lázně

Charakteristika města Mariánské Lázně

Město Mariánské Lázně leží v okrese Cheb v kraji Karlovarském bezprostředně sousedící s krajem Plzeňským na rozloze 51,78 km² v nadmořské výšce 578 m n. m. K 31. 12. 2022 mělo 12 237 obyvatel a rozpočet města činil 427 653 tisíc korun.

První historické záznamy pochází z konce 12. století, ve kterém bylo město součástí správy premonstrátského kláštera v osadě Teplá. Léčivé prameny objevili jako první mniši z tohoto kláštera. O vznik lázní se zasloužil klášterní lékař Johann Josef Nehr. Na konci 18. století nechal klášter ve městě postavit první lázeňskou budovu. Počátek 19. století znamenal další rozvoj lázní a pokračující výstavbu lázeňských domů a pavilonů. Město v minulosti navštívilo mnoho významných osobností, například básník Johann Wolfgang Goethe, hudební skladatelé Richard Wagner a Josef Dvořák, rakouský psycholog Sigmund Freud, britský panovník Eduard VII, císař František Josef I. a první československý prezident T. G. Masaryk.

Velkou změnu místního obyvatelstva znamenal poválečný odsun původních německých obyvatel a následný útlum místního lázeňství. Obrat nastal po roce 1989, kdy se začal rozvíjet cestovní ruch a s ním i místní lázeňství. Nastal i významný příliv obyvatelstva pro potřeby lázeňských domů a s nimi spojenými ostatními službami. Díky léčivým pramenům a svému rozkvětu s město stalo vyhledávaným cílem pro tuzemské i zahraniční turisty a lukrativní adresou pro příliv obyvatel.²⁷

Participativní rozpočet města Mariánské Lázně

Pro zvýšení míry zapojení občanů do rozvoje města v roce 2019 zastupitelé schválili 1. ročník participativního rozpočtu, pro který uvolnili z veřejných financí částku 500 tisíc korun. Podpořené projekty byly rozděleny do tří kategorií: projekty v max. výši do 50 tisíc korun, projekty ve výši 50 až 100 tisíc korun a projekty 100 až 300 tisíc korun. Pro větší informovanost občanů o této aktivitě proběhla dvě veřejná setkání, na kterých realizační tým zájemce informoval o principech a podmínkách vyhlášeného participativního rozpočtu. Návrh mohla podat osoba starší 15 let bez podmínky trvalého bydliště ve městě. Každý mohl podat pouze jeden návrh, který bylo nezbytné prezentovat na veřejném setkání. Podmínkou návrhu byla veřejná prospěšnost na území města Mariánské Lázně a plně v jeho kompetenci.

²⁷ (Mariánské Lázně, 2023)

Pro podávání návrhů byl zpracován on-line formulář na webových stránkách participativního rozpočtu <https://www.zdraveml.cz/paro/> . Vyplněný formulář bylo možné osobně předat na podatelnu městského úřadu, nebo zaslat poštou na adresu městského úřadu.

V tomto 1. ročníku bylo doručeno k posouzení 6 projektů, ze kterých bylo vybráno jako realizovatelných 5 pro následné hlasování. Hlasovat mohl každý občan, který má vztah k městu. O písemných návrzích občané hlasovali prostřednictvím elektronické hlasovací platformy Mobilní rozhlas. Při hlasování bylo možné využít 2 kladné hlasy pro jeden projekt či po jednom hlasu dvěma vybraným projektům a jeden záporný hlas jednomu vybranému projektu. Schválení a následná realizace 4 vybraných návrhů byly plně v kompetenci Rady města Mariánské Lázně. Občané o stavu realizace těchto projektů byli průběžně informováni na webových stránkách projektu, městského úřadu, profilu na Facebooku a v městském zpravodaji.

Pro 2. ročník participativního rozpočtu byla částka navýšena na 1 milion korun při zachování stávajících podmínek z předchozího ročníku. Na množství doručených návrhů k posouzení byla patrná zvyšující se obliba této formy spolurozhodování. K hodnocení proveditelnosti bylo občanů doručeno 27 návrhů, ze kterých bylo vybráno pro hlasování 17 projektů. Velké množství projektů bylo zamítnuto z důvodu nesouladu návrhu s pravidly, nereálného rozpočtu a jeden návrh byl zahrnut přímo do rozpočtu města mimo participativní rozpočet. Pro realizaci byly zastupitelstvem města usnesením č. ZM/457/21 schváleny vybrané 4 návrhy.

Třetí ročník byl schválen pro rok 2022 s vyčleněnou částkou 1 milion korun při zachování stávajících podmínek z předchozích ročníků. K posouzení proveditelnosti bylo doručeno 12 návrhů, ze kterých bylo vybráno pro hlasování 8 návrhů. K realizaci bylo vybráno a následně zastupitelstvem města usnesením č. ZM/610/22 schváleno 6 návrhů.²⁸

4.2.3 Participace v podmínkách města Starý Plzenec

Charakteristika města Starý Plzenec

Město Starý Plzenec leží v Plzeňském kraji jihovýchodně od města Plzně na rozloze 18,37 km² v nadmořské výšce 343 m n. m. K 31. 12. 2022 v něm žilo 5 204 obyvatel a rozpočet města činil 171 230 tisíc korun.

První zmínka o Starém Plzenci byla zaznamenána v roce 976. Bylo významné pro obchod vzhledem k blízkosti obchodní cesty z Prahy do Bavorska. Na důkaz významného

²⁸ (Zdravé, 2023) (Mariánské Lázně, 2023)

významu tohoto místa byl vystavěn hrad Radyně, který střežil bezpečnost kupců na cestě za svými obchody. Po založení města Plzně jeho význam postupně slábl. V 19. století se zde začala rozvíjet železářská výroba, která dala základ dnešním Škodovým závodům v Plzni. Koncem 19. století byl zde vystavěn moderní pivovar, ze kterého se do dnešní podoby přeměnil světoznámý závod společnosti Bohemia Sekt, s.r.o. Velký rozkvět odstartovala výroba nejoblíbenější řady šumivých vín s názvem Bohemia Sekt. Také v tomto městě bylo místní obyvatelstvo poznamenáno poválečným odsunem Němců. Oproti příhraničním oblastem ale toto vysídlení nebylo tak významné. Původní kulturní zvyky a hodnoty mezi obyvateli zůstaly zachovány jen s nepatrnou obměnou.²⁹

Participativní rozpočet města Starý Plzenec

V roce 2019 schválila rada města 1. ročník „Participativního rozpočtu – PaR-2019“ a vyčlenila z veřejných prostředků částku 1 milion korun. Současně rada města stanovila pravidla a podmínky pro přihlašování návrhů, schvalování a následné realizace. Pro přiblížení podmínek participativního rozpočtu probíhala s občany veřejná setkání. Prostředky byly určeny pro jeden projekt s největší podporou občanů nebo pro několik menších projektů. Podmínkou zařazení návrhů do dalšího výběru byla realizace investičního projektu na území a v majetku města. K hodnocení proveditelnosti úředníky městského úřadu bylo občanů doručeno celkem 14 návrhů, ze kterých bylo k hlasování vybráno 6 návrhů. Hlasování se mohl zúčastnit občan starší 16 let s trvalým pobytem nebo vlastník nemovitosti ve městě. K dispozici měl každý občan jeden hlas. Hlasování bylo možné prostřednictvím www.staryplzenec.cz/par. K realizaci bylo vybráno 6 návrhů.

Pro 2. ročník „Participativního rozpočtu – PaR-2020“ rada města uvolnila částku ve výši 1 milion korun. Pravidla a podmínky pro přihlašování, hlasování, schvalování a realizaci zůstaly zachovány z předchozího ročníku. Jediná výjimka byla v určení oblasti projektu – polovina částky pro investiční a polovina pro neinvestiční projekty. Občané předložili k hodnocení proveditelnosti 17 návrhů, o kterých se následně hlasovalo. Na základě výsledků hlasování bylo vybráno k realizaci 5 návrhů.

I pro 3. ročník „Participativního rozpočtu – PaR-2021“ byla vyčleněna částka 1 milion korun. Podmínky, pravidla i postup seznamování občanů s participativním rozpočtem zůstaly stejné jako v ročníku 2020. Oblibu v zapojování občanů do rozvoje města

²⁹ (Starý Plzenec, 2023)

potvrzuje počet návrhů, zaslaných k prověření proveditelnosti, který byl rekordních 22 návrhů. K hlasování postoupily všechny návrhy a hlasováním prošlo 5 návrhů pro následnou realizaci.

4. ročník „Participativního rozpočtu – PaR-2022“ byl vyhlášen s tématem „Zlepšení funkce veřejného prostoru a života ve městě“. Rada města schválila částku 1 milion korun při zachování osvědčených podmínek, pravidel i postupů z předchozích dvou let. Občané předložili na městský úřad 16 návrhů k provedení testu proveditelnosti. Hlasováním bylo vybráno 5 návrhů. Dva návrhy na vybudování 2 dětských hřišť a odpočinkového místa byly sloučeny do jednoho projektu. Z tohoto důvodu byly realizovány 4 návrhy.

Pro 5. ročník „Participativního rozpočtu – PaR-2023“ v roce 2023 zastupitelé schválili vyčlenění částky 500 tisíc korun pro neinvestiční projekty.³⁰

Tabulka 2 Srovnání obyvatel, rozpočtu a participativního rozpočtu vybraných měst

Město	Cheb	Mariánské Lázně	Starý Plzenec	Stříbro
Rok realizace	2022	2022	2022	2019
Počet obyvatel	30 420	12 237	5 204	7 738
Rozpočet v tis. Kč	1 192 030	427 653	171 230	210 196
Rozpočet v tis. Kč na 1 obyvatele	39,186	34,948	32,904	27,164
Participativní rozpočet – v tis. Kč	5 000	1 000	1 000	1 000
Participativní rozpočet – v tis. Kč na 1 obyvatele	0,164	0,082	0,192	0,129
Počet podaných návrhů	42	12	8	9
Počet vybraných návrhů	16	8	4	2

Zdroj: vlastní zpracování

³⁰ (Starý Plzenec, 2023)

4.2.4 Participace v podmínkách obce Záchlumí

Charakteristika obce Záchlumí

Obec Záchlumí leží v Plzeňském kraji nedaleko města Stříbra na rozloze 4,42 km² v nadmořské výšce 497 m n. m. K 31. 12. 2022 měla obec 444 občanů a rozpočet ve výši 6 825 tisíc korun.³¹

První zmínka o osídlení pochází z poloviny 14. století. Za 2. světové války byla obec součástí Sudet, většina obyvatelstva byla německé národnosti. Na složení místního obyvatelstva měl významný vliv odsun Němců a dosídlování obyvateli ze vzdálených míst republiky i ze zahraničí, zejména Polska, Rumunska a Ukrajiny, oblasti Volyně. Mísení kultur a společenských zvyklostí mělo dopad na poválečný společenský život v obci.

V 80. letech 20. století byla obec Záchlumí součástí města Stříbra. Svoji samostatnost získala v roce 1990. Zastupitelstvo obce je sedmičlenné, výbory jsou tříčlenné. V obci působí Tělovýchovná jednota Motor Záchlumí – fotbalový klub a dámský klub Pomelo.³²

Významný vliv na složení místního obyvatelstva má developerský projekt výstavby 19 dvojdomků, který započal v roce 2013. V posledních dvou letech se dostavělo 9 dvojdomků, do kterých se přistěhovaly mladé rodiny s malými dětmi. Tím se zcela zaplnila mateřská škola i malotřídní základní škola.

Participativní rozpočet obce Záchlumí

Zastupitelé obce Záchlumí o realizaci participativního rozpočtu pro zvýšení zájmu svých občanů o veřejné věci na svých jednání dosud nejednali. Zapojování občanů zde probíhá spontánně vlivem malého počtu obyvatel, kteří se vzájemně dlouhodobě znají a své podněty a návrhy na zlepšení rozvoje obce dokáží bezprostředně předat svým zastupitelům při častých společenských i sportovních setkání.

Podrobnosti k problematice participace občanů obce jsou obsaženy v rozhovoru s bývalou starostkou obce Šárkou Trávníčkovou, která byla volena do funkce starostky v letech 2006 – 2022. V komunálních volbách 2022 byla zvolena členkou zastupitelstva a předsedkyní finančního výboru.

³¹ (Záchlumí, 2023)

³² (Záchlumí, 2023)

5 Výsledky a diskuse

5.1 Rozhovory s vedením města Stříbra

Pro dokreslení konkrétní situace na zapojování občanů do spolurozhodování o rozvoji města Stříbra byly použity strukturované rozhovory představitelů města – starosty Martina Záhoře a uvolněného místostarosty Bc. Karla Lukeše. Pro oba byly zvoleny stejné otázky.

5.1.1 Rozhovor se starostou města Martinem Záhořem

1. Jaký je podle Vás proces tvorby a jak náročné je sestavení rozpočtu?

Odpověď starosty: *„Sestavení návrhu rozpočtu má v náplni finanční odbor, který jej začíná tvořit již na začátku léta předchozího roku. Využívá zkušeností předchozích let, prognóz ministerstva financí a plánu investic. Vždy se snažíme, aby obě strany - příjmová i výdajová byly vyrovnané.“*

2. Jakým způsobem se snažíte získávat od občanů podněty pro rozvoj města Stříbra?

Odpověď starosty: *„Jsme malé město a často se setkáváme s občany na společenských i sportovních akcích, kde nám sdělují svoje náměty i postřehy. My s těmito informacemi dále seznamujeme ostatní zastupitele. Při městském úřadě pracuje hodně výborů a komisí, ze kterých také přicházejí podněty a nápady k rozvoji města.“*

3. Jak často se setkáváte s konkrétními návrhy občanů, které se uplatní při sestavení rozpočtu?

Odpověď starosty: *„Občané mívají zkrácené představy o možnostech realizace právě jejich nápadu. Když mi návrh sdělí a já jim vyjmemuji nezbytné náležitosti a kroky k realizaci, bývají zaskočeni. Málokdo má takové znalosti, aby vyhodnotil možnosti zařazení jejich nápadu do plánu k realizaci z finanční i technické stránky.“*

4. Jak hodnotíte zkušenosti s participativním rozpočtem v předchozích letech?

Odpověď starosty: *„Participativní rozpočet jsme vyhlásili v roce 2018 s vyčleněnou částkou 300 tisíc korun a realizovali 2 návrhy. V roce 2019 jsme navýšili vyčleněnou částku na 1 milion korun. Občané podali více návrhů než v předešlém roce, ale k realizaci byly vybrány jen 3 návrhy. Ostatní neprošly hodnocením realizovatelnosti od úředníků městského*

úřadu. Díky participativnímu rozpočtu jsme iniciovali místní občany a dostali jsme od nich další nápady na zlepšení prostřední města. “

5. Doporučil byste okolním obcím / městům využívání participativního rozpočtu?

Odpověď starosty: „Myslím si, že participativní rozpočet je vhodnější pro větší města. Ve Stříbře se často setkáváme na společenských i sportovních akcích a občané nám dokážou sdělit svoje potřeby osobně při těchto setkáních. “

5.1.2 Rozhovor s místostarostou Bc. Karlem Lukešem

1. Jaký je podle Vás proces tvorby a jak náročné je sestavení rozpočtu?

Odpověď místostarosty: „Vzhledem k tomu, že máme k dispozici celý finanční odbor, je příprava návrhu rozpočtu pro zastupitele jednodušší. Proces přípravy začíná již v polovině roku, vychází se ze zkušeností předchozích let, přičemž město Stříbro je jak na výdajové, tak i příjmové stránce opatrnější při stanovování objemu finančních prostředků. Pokud nedochází ke změnám zákonů, které mají dopad na hospodaření obcí, vycházíme ze zkušenosti z předchozího roku. Rozpočet plánujeme tak, pokud je to možné, aby nebyl schodkový. “

2. Jakým způsobem se snažíte získávat od občanů podněty pro rozvoj města Stříbra?

Odpověď místostarosty: „Vzhledem k velikosti města a faktu, že tu žiju celý svůj život, vychovávám své děti a pravidelně se setkávám s občany, mám spoustu informací, co občany trápí a co je třeba udělat. Pravidelná setkání s představiteli města se konají se stříbrskými důchodci, žáky i studenty při besedách i kulturních a sportovních akcích. “

3. Jak často se setkáváte s konkrétními návrhy občanů, které se uplatní při sestavení rozpočtu?

Odpověď místostarosty: „Jak již bylo řečeno, konají se pravidelná setkání s občany v průběhu celého roku. Dalším zdrojem informací jsou i žádosti o dotace a dary pro naše spolky, svazy i jednotlivce. V těchto žádostech musí být uvedený účel dotace včetně podrobného popisu jejího použití. I odtud čerpáme náměty pro zlepšení podmínek života občanů i rozvoj města. Některé akce jsou naplánované dlouho dopředu, v případě havarijních stavů, například chodníků nebo budov města, je nezbytné zjednat nápravu přednostně. “

4. Jak hodnotíte zkušenosti s participativním rozpočtem v předchozích letech?

Odpověď místostarosty: *„První participativní rozpočet jsme realizovali v roce 2018 s vyčleněnou částkou 300 000 korun. Občané do něj přihlásili 4 návrhy, ze kterých byly vybrány dva jako vyhovující stanoveným podmínkám. Jeden návrh nemohl být zařazen, protože město není vlastníkem pozemku potřebného pro realizaci návrhu, druhý návrh – oplocení základní školy jsme zařadili do plánu investic na následující rok. V dalším ročníku jsme navýšili vyčleněnou částku na 1 milion korun. Občané přihlásili více návrhů, ale k realizaci byly vybrány 3 návrhy. Ostatní ztroskotaly opět na vlastnictví pozemků a projektové nepřipravenosti. Byl zjevný zvýšený zájem o zapojování občanů do spolurozhodování. Přesto si myslím, že Stříbro je malé město, kde se občané mají možnost vyjádřit při osobních setkání se svými zastupiteli a předat jim své náměty a požadavky na zlepšení života ve městě a přímo je prosadit do rozpočtu města. V současné době realizuje Místní akční skupina Český Západ, z.s. projekt mezi mládeží a studenty, ve kterém v rámci besed studenti diskutují o veřejných věcech, taktéž i o rozvoji města. Mají specifické pohledy i nároky oproti starším občanům. I od nich budeme čerpat inspiraci pro rozvoj města.“*

5. Doporučil byste okolním obcím / městům využívání participativního rozpočtu?

Odpověď místostarosty: *„Participativní rozpočet je vhodný pro využití ve velkých městech, kde nefungují osobní vzájemné vazby a není tak intenzivní osobní interakce mezi občany. I vedení města může mít omezené možnosti pro prosazení vyšší míry participace svých občanů.“*

5.1.3 Participace v podmínkách obce Záchlumí

Participaci občanů obce Záchlumí interpretovala dnes již bývalá starostka obce Šárky Trávníčkové, která stála v čele obce 16 let. V podzimních komunálních volbách byla zvolena členkou zastupitelstva a předsedkyní finančního výboru.

„Otázku rozvoje obce a zapojení společného (komunitního) plánování je problematické nastavit jednoznačně, protože co člověk to názor. Významným ukazatelem je i složení vedení obce a jeho priority. Zásadním způsobem může plánovaný směr ovlivnit i délka volebního období a s tím související následné povolební změny. Občané ve volbách

svým hlasem de facto určují, kdo bude rozhodovat a jaké priority bude jimi zvolený zastupitel prosazovat.

Samozřejmě jsou projekty, které jsou dlouhodobě připravované a nevyhnutelné – v případě Záchlumí je to například modernizace čistírny odpadních vod. Tyto obří akce ovlivňují úvahy o dalších aktivitách. Nicméně je v každém případě pro zastupitele zásadní a velice prospěšné směřem k celku, kterým obec je, kromě svých vlastních názorů a úhlů pohledu znát preference občanů. Dát jim prostor a ukázat, že má smysl projevit svůj názor a podílet se na rozvoji obce.

V obci Záchlumí lidé v tomto směru vůbec aktivní nejsou. Pokud někdo přijde s novým nápadem, bývá to aktuální potřeba především pro něho samotného. A tak se stává, že když má člověk malé děti, velmi podněcuje obec k vybudování dětského hřiště, ideálně co nejbližší k jeho domu. Ale jen pár let poté co děti odrostou, začne mu být totožné hřiště na obtíž, protože děti si tam chodí hrát, v zápalu dětské hry křičí a dotyčného člověka to velmi ruší. Již to nejsou ty jeho děti, ale sousedovy... Takových příkladů bych mohla vyjmenovat celou řadu. Proto je velmi zásadní právě „společný“ pohled na věc, aby v daném podnětu hrála roli větší skupina lidí a prospěch toho kterého podnětu byl co největší.

Zastupitelé už ze své podstaty by měli upřednostňovat zájmy kolektivní nad zájmy osobními.

Jak již bylo řečeno v úvodu, je velmi prospěšné znát zájmy i potřeby svých občanů, které mají směřem k obci. Proto Záchlumí pravidelně připravuje anketu, která obsahuje otázky zaměřené na sběr informací tohoto charakteru – jednotlivé typy projektů s možností uvést další náměty. Šanci na zpětné vrácení anketního listu pak podporuje možnost anonymity. Někdo prostě nemá dost odvahy projevit svůj názor. V minulosti se vracelo kolem 60 % listků, což je vzhledem k dlouhodobě nízké účasti ve volbách povzbudivý výsledek. Při posledním průzkumu bylo zjištěno, že prioritou místních bylo dětské hřiště. Teprve za ním následovala oprava rozbité místní komunikace. Součástí takového průzkumu jsou i akce, které jsou vzhledem k finančním možnostem obce nereálné. Například zájem teenagerů o výstavbu U-rampy v řádu milionů korun. Díky průzkumu zastupitelé znají názor většiny těch, kteří využili možnost být aktivní. Neodevzdání ankety bylo rovněž volbou a provedení obce signálem „nám je to jedno, dělejte to po svém“. Anketu zastupitelé zpracovali a některé z požadovaných námětů společně zapracovali do programu rozvoje vesnice a strategického rozvojového dokumentu. Vyhodnocení ankety s poděkováním a se stanoviskem zastupitelů pak bylo zveřejněno v místním zpravodaji, aby i od zastupitelů směřem k občanům proběhla tolik potřebná komunikace.

Tento nástroj společného plánování rozvoje je využíván nejen při sběru námětů, ale rovněž při zjišťování názoru na investiční záměr většího rozsahu. Například při úvaze o stavbě obecního společenského domu pro multifunkční využití v řádu desítek milionů korun se projevil názor většiny, že je projekt příliš nákladný a pro potřeby obce zbytečný. A tak byl založen do archivu projektů pro budoucí realizaci.

Participativní rozpočet je dalším z možných nástrojů zapojení občanů do společného plánování a následného budování své vesnice. Nicméně tento nástroj vzhledem k limitovaným finančním možnostem obce Záchlumí nebyl dosud zastupiteli ani navržený. Pokud město Stříbro při svých příjmech 211 milionů korun vyčlenilo 1 milion korun na participativní rozpočet, kolik by v odpovídajícím procentuálním zatížení mohla dát obec Záchlumí s příjmy 6,5 milionu korun? A kolik projektů by se za tyto prostředky dalo zrealizovat? Proto zatím Záchlumí tento nástroj nevyužilo. Avšak není vyloučené, že se to nemůže změnit a zastupitelstvo může v budoucnu svůj postoj změnit.

V každém případě je výhradně v kompetenci zastupitelů, jak bude nahlížet na jednotlivé náměty, jakým způsobem posoudí jejich přínos jednotlivým zájmovým skupinám a následně celé obci. Pokud například fotbalisté požadují rekonstrukci sociálního zařízení kabin, jedním z přínosů je možnost fungování fotbalu, který přináší sportovně-společenský zážitek všem. Druhým pak skutečnost, že část sociálního zařízení slouží právě veřejnosti při návštěvě fotbalového zápasu. Ačkoli jde o projekt určité skupiny lidí, prospěšnost přináší všem. Pak je rozdíl, když stejná zájmová skupina žádá prostředky na kulturní akci pro veřejnost nebo jen pro sebe. Na každém hodnocení a výběru námětů se vždy projeví určité subjektivní hledisko hodnotících, v tomto případě zastupitelů, a proto je velmi zásadní nastavit co nejjednoznačnější kritéria hodnocení. Není však snadné při sebevětší snaze zvolit vhodnou kombinaci jednoduchosti, srozumitelnosti a přitom vystihnout smysl záměru. Nikdy se nepodaří obsáhnout všechny kombinace, nuance a nápady a navzdory možnosti čerpat znalosti těch zkušenějších. Není nad vlastní zkušenost, ve které se objeví mnohá specifika konkrétní obce. Pravdou je, že kromě kompetence má zastupitelstvo také zodpovědnost při hospodaření s majetkem a správě obce a odtud plyne výsada jeho posledního slova.

V každém případě pro mě osobně je myšlenka společného plánování a sběru podnětů zajímavá, ale také velmi citlivá při sladění faktorů, který je obsažen v českém moudru „sto hlav, sto názorů“. Na jednu stranu čas od času přinese nové myšlenky, na stranu druhou se nevyhneme „tenkému ledu“. Participaci občanů na správě obce

Záchlumí hodnotím velmi kladně, jen záleží na její formě. Stejně nástroje v obcích a městech různé velikosti rozhodně nemusí přinést žádaný efekt. V obci takové velikosti jsou zásadní už samotné volby. To je dané bezprostřední blízkostí v malém kolektivu. Volební rozhodnutí – horší nebo lepší – dopadá velmi brzy, stejně jako otázky a náměty při běžné komunikaci občanů, třeba i na fotbalovém zápase nebo na zábavě. Participativní rozpočet bych na druhou stranu volila spíše ve městech, kde je větší nebo naprostý odstup od vedení města a tím pádem jistá anonymita. Zkrátka uniformní nastavení se hodí málokde. Každé vedení obce by mělo umět posoudit, co zvolit, případně kdy vyzkoušet zcela nový přístup. “

5.2 Vyhodnocení metod výzkumných šetření

Vybranými výzkumnými metodami byly strukturovaný a nestrukturovaný rozhovor a dotazníkové šetření. Pro strukturované rozhovory byli vybráni starosta a uvolněný místostarosta města Stříbra a bývalá starostka obce Záchlumí.

5.2.1 Vyhodnocení rozhovorů

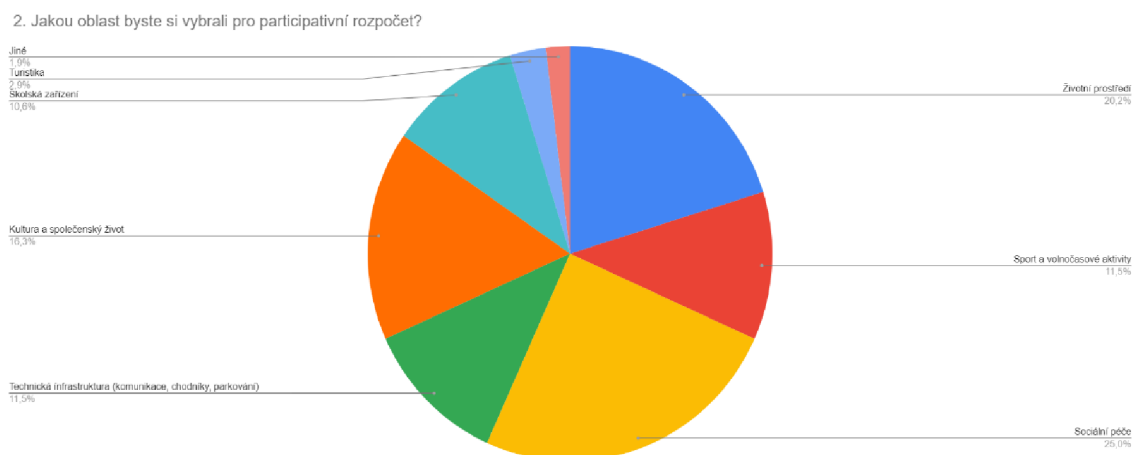
Z rozhovorů představitelů města Stříbra vyplývá, že uskutečněné dva ročníky participativních rozpočtů hodnotí jako vydařené a přínosné pro rozvoj města. Překvapivý byl počet přihlášených projektů. V druhém ročníku byl zřetelný výrazný zájem o zapojování občanů do rozvoje města. Nicméně v podmínkách malého města, jakým Stříbro je, upřednostňují oba představitelé osobní setkávání a předávání podnětů a návrhů od občanů přímo zastupitelům, kteří získané informace mohou začlenit do plánu rozvoje města, plánu investičních i neinvestičních akcí a do rozpočtu města při jeho tvorbě. Organizační i administrativní náročnost při přípravě a realizaci participativního rozpočtu ve zvýšené míře zatěžuje všechny zúčastněné strany – zastupitele, úředníky městského úřadu i občany. V obou ročnících proběhla 2 veřejná setkání s občany, setkání se zastupiteli města i vedoucími jednotlivých odborů a pravidelná jednání pracovní skupiny. Proběhla i jednání s řediteli městských příspěvkových organizací. Uskutečnily se besedy se žáky 8. a 9. tříd obou základních škol a se studenty obou středních škol. S participativním rozpočtem byly opakovaně seznamováni i senioři na pravidelných besedách s představiteli města.

5.2.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Pro získání názorů občanů města Stříbra byl zpracován dotazník k participaci občanů i k participativnímu rozpočtu. Dotazníkové šetření probíhalo elektronicky prostřednictvím e-mailu a sociální sítě Facebook. Sociální síť upřednostňují především mladší ročníky populace. Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 107 respondentů, což je 1,44 % trvale žijících obyvatel (stav k 31. 12. 2021 byl 7 430 obyvatel).

Dotazník obsahoval celkem 12 výzkumných otázek s větším počtem možností výběru odpovědí. Šest otázek bylo vytvořeno pro výběr pouze jedné varianty odpovědi, u šesti otázek bylo možné vybrat z více variant. Vzhled samotného dotazníku je přílohou č. 1 této bakalářské práce.

Graf 1 Jak hodnotíte následující oblasti života ve městě Stříbře

Zdroj: vlastní zpracování

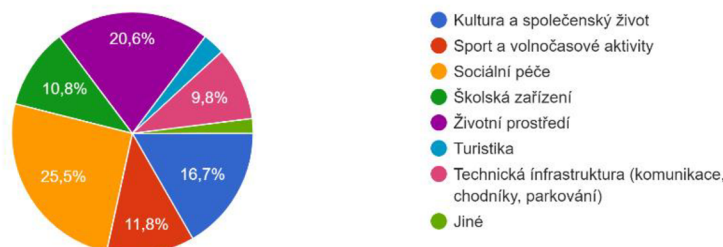
Respondenti v první otázce hodnotili vybrané oblasti života ve městě. Nejvyšší hodnocení získala nabídka pracovních míst. Nejhůře hodnocena byla bezpečnost ve městě.

Nabídka pracovních míst převyšuje možnosti zaměstnatelnosti místních obyvatel. Tato situace na trhu práce vznikla vlivem dynamického rozvoje dvou logistických center nedaleko Stříbra při dálničních přivaděčích. Důsledkem této skutečnosti je významný příliv „agenturních“ pracovníků, převážně dělnických profesí. Toto se odráží v nejhůře hodnocené bezpečnosti ve městě. Anonymita těchto pracovníků, převážně ze zemí bývalého východního bloku, má vliv na zvýšený počet přestupků proti soužití místních obyvatel, které řeší městská i státní policie.

Graf 2 Jakou oblast byste si vybrali pro participativní rozpočet

2. Jakou oblast byste si vybrali pro participativní rozpočet?

102 odpovědi

Zdroj: vlastní zpracování

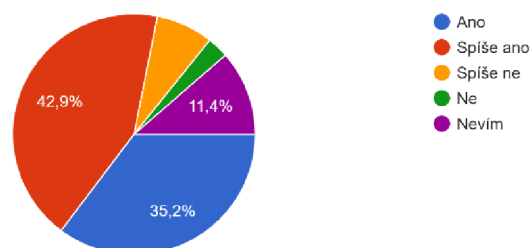
Ve druhé otázce dotazovaní upřednostnili v rámci participativního rozpočtu 25,5 % hlasů řešení sociální péče a 20,6 % životní prostředí. Nejmenší zájem – 2,9 % respondentů je o řešení turistiky a 2 % respondentů zvolilo jinou možnost bez bližší specifikace.

V oblasti sociální péče je ve Stříbře výrazný nedostatek míst pro umístění seniorů v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem. Město Stříbro provozuje dům s pečovatelskou službou, který je dlouhodobě plně obsazen. Představitelé města o výstavbě podobného zařízení vedou diskuzi již několik let, ale doposud nedokázali pro výstavbu vytipovat hodnou lokalitu na pozemcích města, ani vyčlenit nezbytný finanční zdroj.

Graf 3 Myslíte si, že by občané města měli sami rozhodovat o investičních a kulturních akcích formou participativního rozpočtu

3. Myslíte si, že by občané města měli sami rozhodovat o investičních a kulturních akcích formou participativního rozpočtu?

105 odpovědi

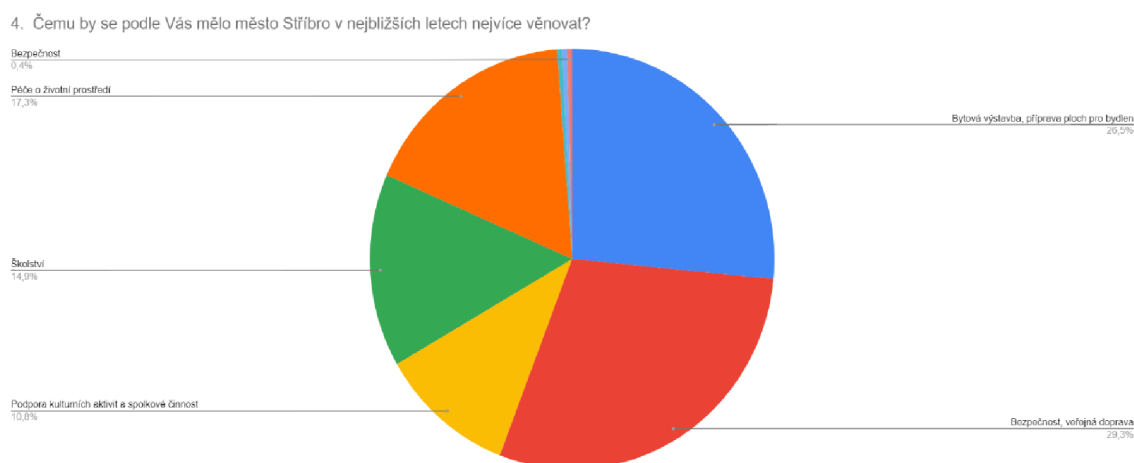

Zdroj: vlastní zpracování

Třetí otázkou byli respondenti dotazováni na názor, zda by měli sami občané rozhodovat formou participativního rozpočtu o investičních a kulturních akcích. 42,9 % hlasů byl zvolen názor „spíše ano“ a 35,2 % respondentů volilo „ano“. Volbu nerozhodování formou participativního rozpočtu volilo 2,9 % respondentů.

Výrazný zájem o rozhodování v rámci participativního rozpočtu je patrný z 2. ročníku vyhlášeného participativního rozpočtu, kdy bylo od občanů doručeno k posouzení proveditelnosti 9 návrhů. V prvním ročníku v roce 2018 byly přihlášeny 4 návrhy.

Graf 4 Čemu by se podle Vás mělo město Stříbro v nejbližších letech nejvíce věnovat

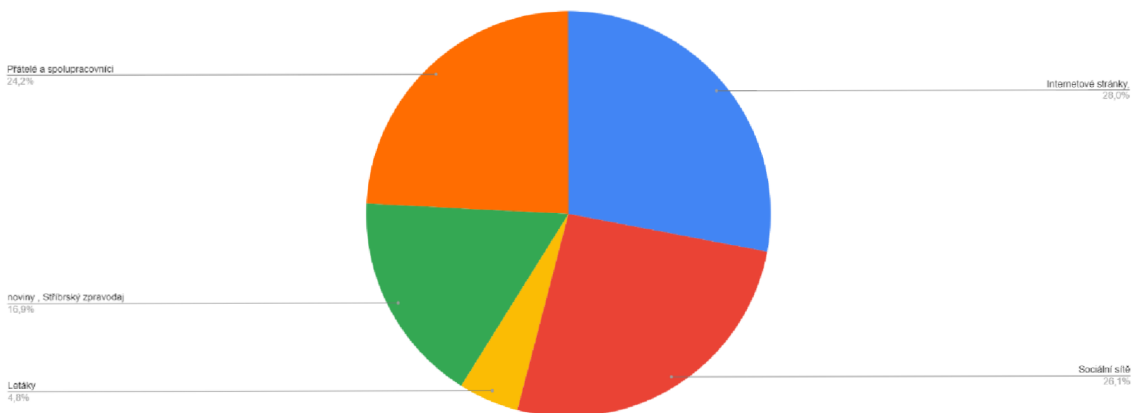
Zdroj: vlastní zpracování

Pro 67,3 % respondentů byla problematika bezpečnosti a veřejné dopravy nejvíce naléhavá v rámci otázky výběru oblastí k řešení městem Stříbrem. Nejmenší zájem měli respondenti o cyklistickou infrastrukturu a sociální služby – 0,9 %.

Bezpečnost je řešena i v otázce č. 1. Souvisí s významným přílivem „agenturních“ pracovníků. Představitelé města se domnívají, že jich může žít ve městě až 2 tisíce, tj. čtvrtina trvale žijících obyvatel. Tato skutečnost přímo souvisí s nabídkou volných nájemních bytů. Přílivem těchto pracovníků poptávka po ubytování výrazně převyšuje nabídku a tím se neúměrně navýšila cena za pronájem bytů nejen ve Stříbře, ale i v jeho bezprostředním okolí.

Graf 5 Jak nejčastěji získáváte informace o dění ve městě

5. Jak nejčastěji získáváte informace o dění ve městě?

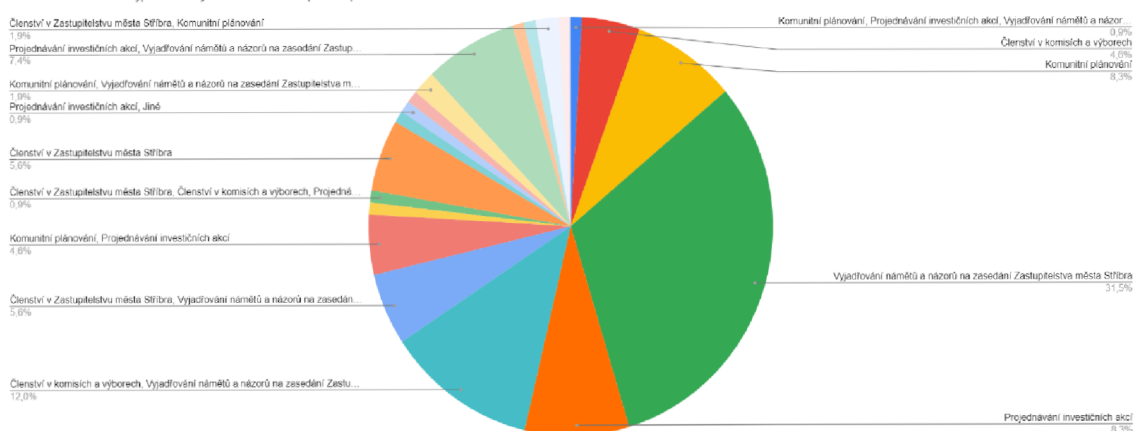
Zdroj: vlastní zpracování

Informace občané nejčastěji získávají z internetových webů – 53,3 % a nejméně přínosné v 9,3 % jsou letáky a informační materiály.

Tištěné materiály vyžadují i vyšší míru přípravy a finanční zátěže. Pro zlepšení přístupnosti informací mladé generaci město zřídilo svůj profil i na sociální síti Facebook a Instagram.

Graf 6 Zhodnocení nejpřínosnějších možností participace občanů

6. Zhodnocení nejpřínosnějších možností participace občanů.

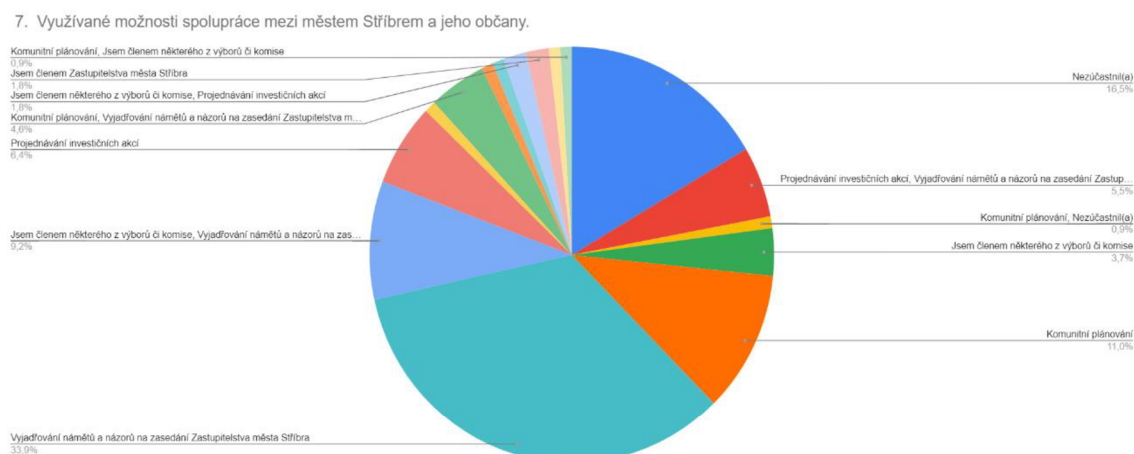

Zdroj: vlastní zpracování

Nejpřínosnější - v 62,3 % případech bylo pro participaci podle respondentů vyjadřování námětů a názorů na zasedání Zastupitelstva města Stříbra. Nejméně přínosné bylo členství v Zastupitelstvu města Stříbra v 17 % hlasování.

Toto hodnocení není v souladu se skutečným stavem při jednání zastupitelstva města, kdy jednání se pravidelně zúčastňuje do 50 občanů. Vyšší míru účasti mají pouze vybraná jednání ke konkrétním záležitostem, např. prodej stavebních parcel v bytové zóně, výstavba větrné elektrárny nebo realizace polygonu.

Graf 7 Využívané možnosti spolupráce mezi městem Stříbrem a jeho občany

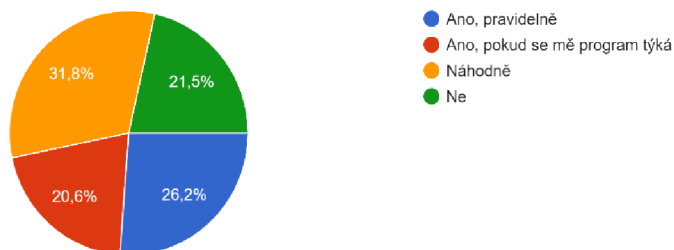
Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce respondenti oceňují možnosti vyjadřování námětů a názorů na zasedání zastupitelstva, které volilo 55,1 % dotazovaných. Nejméně v 3,7 % byla volena možnost „Jsem členem Zastupitelstva města Stříbra“.

Na veřejných jednáních zastupitelstva se častěji diskutuje problematika týkající se větší části populace. S konkrétními problémy se občané obrací na zastupitele při jednotlivých setkáních. Již v předešlém volebním období zavedli představitelé místní radnice pravidelná setkání se seniory, která jsou hojně navštěvována nejen klienty domu s pečovatelskou službou, ale i ostatními seniory, pro které je zajišťována doprava do místa setkání. Obvykle je tímto místem klubovna domu s pečovatelskou službou nebo místní kulturní dům.

Graf 8 Zúčastňuji se veřejných jednání Zastupitelstva města Stříbra

8. Zúčastňuji se veřejných jednání Zastupitelstva města Stříbra.
107 odpovědí

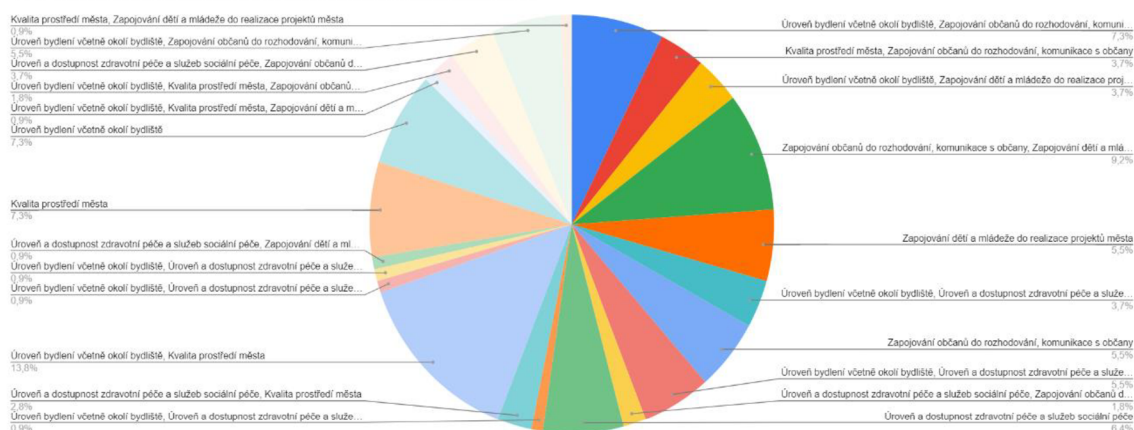
Zdroj: vlastní zpracování

Zasedání Zastupitelstva města Stříbra se náhodně účastní 31,8 % a pravidelně 26,2 % občanů. Nejméně – 20,6 % občanů se účastní, jen pokud se projednávány program týká jich osobně.

Z tohoto hodnocení lze dovozovat, že respondenti jsou těmi občany, kteří se zajímají o veřejné dění ve městě a zúčastňují ve veřejných jednání zastupitelstva města.

Graf 9 Oblasti, na které by se mělo město Stříbro více zaměřit v rámci rozvoje

9. Oblasti, na které by se mělo město Stříbro více zaměřit v rámci rozvoje.

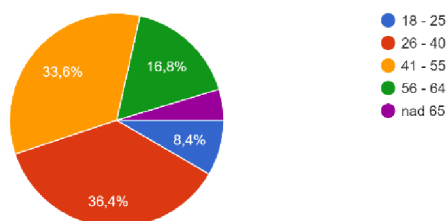
Zdroj: vlastní zpracování

Město Stříbro by se v rámci rozvoje mělo zaměřit především na úroveň bydlení včetně okolí bydliště – v 52,3 % hlasování a nejméně se věnovat úrovni a dostupnosti zdravotní péče a sociální péče – 26,2 %.

Problematikou bydlení se zabývala také otázka č. 1. Výrazný nedostatek nájemních bytů je důsledkem výrazného přílivu agenturních pracovníků pro potřeby logistických center při dálnici D5. Byty v majetku města jsou dlouhodobě obsazeny a s výstavbou nových nájemních bytů se výhledově nepočítá z důvodu vysokých pořizovacích nákladů a chybějící vhodné lokality.

Graf 10 Věk

10. Věk
107 odpovědí

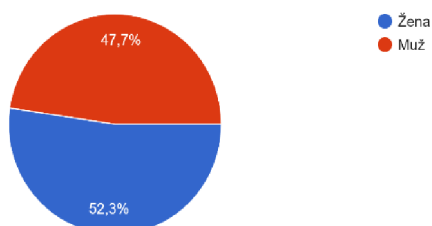
Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji hlasovali respondenti ve věkové skupině 26 – 40 let – 36,4 %. Jen ve 4,7 % byla zastoupena skupina respondentů nad 65 let.

Dotazníkové šetření bylo provedeno prostřednictvím sociální sítě Facebook a rozesláním prostřednictvím e-mailů. Toto vyhodnocení může být ovlivněno faktem, že obyvatelé nad 65 let nevyužívají tak výrazně sociální sítě jako mladší ročníky.

Graf 11 Pohlaví

11. Pohlaví
107 odpovědí

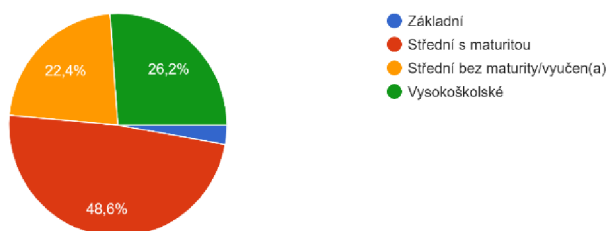

Zdroj: vlastní zpracování

V dotazníkového šetření byly aktivnější v 52,3 % ženy, mužů se zúčastnilo 47,7 %.

Graf 12 Nejvyšší dosažené vzdělání

12. Nejvyšší dosažené vzdělání
107 odpovědí

Zdroj: vlastní zpracování

Respondentů se středoškolským vzděláním bylo zapojeno 48,6 %, nejméně respondentů v 2,8 % mělo vzdělání základní.

Toto zhodnocení může vycházet z předpokladu, že obyvatelé s vyšším vzděláním mají zvýšený zájem o zapojování do veřejných záležitostí a svými nápady a podněty mají snahu o zlepšení rozvoje města.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vyhodnotit přínos participativního rozpočtu ve městě Stříbře v letech 2018 a 2019 a zájem občanů o jeho pokračování v letech příštích. Dílčím cílem byla identifikace oblastí života ve městě s nejvyšší mírou zájmu ze strany občanů k řešení představiteli města. Dalším dílčím cílem bylo zhodnocení možností zapojování občanů města Stříbra do spravování věcí veřejných, jaký vliv má participace na rozvoj města, jaké faktory ji formují a jaký má dopad na rozhodování zastupitelů města.

Na participaci má vliv mnoho faktorů. Jde především o ochotu obyvatel zapojovat se do veřejného dění, společným úsilím se snažit o zvýšení kvality společenského života a vytvářet obohacující vztahy v místní komunitě. Na obyvatele má vliv jejich způsob života, zabezpečení základních lidských potřeb, ekonomická stránka i nálada ve společnosti. Současná obsáhlá právní úprava podob participace občanů obsažená v Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod, jakož i v zákoně o obcích, o volbách, zákoně petičním i o místním referendu a o svobodném přístupu k informacím umožňuje občanům uplatňování svých občanských práv. Občané mají k dispozici dostatečné množství nástrojů, jak se podílet na tvorbě veřejných věcí jak přímo, tak i nepřímo.

Bakalářská práce sledovala i historický vývoj obyvatelstva ve Stříbře. Formy participace občanů byly ovlivněny událostmi, které byly více či méně významné pro komunitní život ve městě. Významným zásahem do pospolitosti obyvatel v novodobé historii bylo poválečné vystěhování značné části původního německého obyvatelstva a osídlení občany ze vzdálených míst a rozdílných kultur. Dalším významným mezníkem ve složení místního obyvatelstva bylo vybudování rozsáhlých vojenských kasáren. Vzhledem k utajení není znám přesný počet členů armády s vyšší vojenskou hodností, kteří se v převážné většině zabydleli ve městě i se svými rodinami, ale mezi obyvateli se uvádí řádově stovky těchto příslušníků. Tím byl zásadně ovlivněn kulturní i společenský život města. V posledních letech má nezměrný vliv na komunitní život ve městě existence externích, tzv. agenturních pracovníků z okolních logistických center. Tito pracovníci bývají zpravidla ze vzdálených míst naší země, ale i z okolních států. Vzhledem k odloučenosti od svých rodin a přátel, odtržení od svých kulturních a společenských tradic a často i neznalosti jazyka nemají zájem o zapojování do veřejného života ve městě, přestože se jich veřejný život přímo dotýká.

Za účelem získání názoru na tvorbu městského rozpočtu a dopadu participativního rozpočtu na rozvoj města Stříbra byl osloven starosta města Martin Záhoř a uvolněný místostarosta Bc. Karel Lukeš. Pro srovnání významu participativního rozpočtu pro menší obec Záchlumí byla oslovena bývalá starostka obce Šárka Trávníčková.

Pro získání informací o participaci občanů města Stříbra bylo zpracováno dotazníkové šetření. Dotazník se skládal z 12 otázek a byl rozeslán elektronickou poštou vybraným obyvatelům města Stříbra, kteří nevyužívají sociální sítě. Byl také sdílen na sociální síti Facebook. Otázky v dotazníkovém šetření byly zaměřeny na takové oblasti života ve městě, kterým občané přisuzují velkou váhu a žádají od vedení města jejich řešení, na popularitu participativního rozpočtu a požadavek na jeho opětovné schválení a na participaci občanů formou členství v zastupitelstvu, výborech a komisích.

Analýza formy participace samotnými obyvateli města Stříbra ukázala, že nejprínosnější pro vznášení podnětů, připomínek, návrhů a uplatnění možností ovlivňování rozvoje města se jeví aktivní zapojení v rámci jednání zastupitelstva a členství ve výborech a komisích. O tomto faktu svědčí i vysoký počet zapojených občanů a pravidelná jednání těchto podpůrných orgánů.

V úvodu bakalářské práce byly stanoveny následující hypotézy:

1. Občané města Stříbra nemají zájem o obnovení participativního rozpočtu v příštích letech.
2. Objem vyčleněných finančních prostředků v participativním rozpočtu je určující pro počet podaných návrhů od občanů.

K vyhodnocení první stanovené hypotézy byly využity výsledky dotazníkového šetření, ve kterém odpovědělo na tuto otázku 107 respondentů. Pro opětovné schválení participativního rozpočtu v příštích letech odpovědělo „ano“ 37 respondentů, což je 34,6 % všech hlasujících, a „spíše ano“ odpovědělo 46 respondentů, což je 43 % všech hlasujících. Hypotéza č. 1 v bakalářské práci na základě vyhodnocených dostupných informací se zamítá. Celkově pro opětovné schválení participativního rozpočtu v příštích letech se vyslovilo 83 respondentů, tj. 77,6 % všech hlasujících. Tuto hypotézu potvrzuje i počet přihlášených návrhů v druhém ročníku participativního rozpočtu v roce 2019, kdy bylo podáno 9 návrhů, oproti předešlému 1. ročníku v roce 2018 s počtem 4 podaných návrhů.

Druhá stanovená hypotéza byla verifikována prostřednictvím tabulky č. 2 – Srovnání obyvatel, rozpočtu a participativního rozpočtu vybraných měst. Ze zpracovaného srovnání veřejně dostupných informací byla zamítnuta i tato hypotéza. Výše vyčleněných finančních prostředků pro participativní rozpočet není přímo určující pro počet podaných návrhů

k zařazení pro realizaci. Město Cheb vyčlenilo částku 5 milionů korun a občané přihlásili 42 návrhů. Město Mariánské Lázně vyčlenilo částku 1 milion korun a jeho občané podali 12 podnětů pro zlepšení života ve městě. Město Starý Plzenec uvolnilo také částku 1 milion korun a občané podali 8 podnětů. I město Stříbro vyčlenilo částku 1 milion korun a občané přihlásili 9 návrhů. Není tedy prokazatelný vliv vyčleněného objemu finančních prostředků pro participativní rozpočet na počet přihlášených návrhů od občanů.

Na základě všech zpracovaných informací byly navrženy možnosti, prostřednictvím kterých lze povzbudit vyšší zájem občanů o zapojení do věcí veřejných.

Jedná se o opětovné schválení participativního rozpočtu v příštích letech, v rámci kterého si budou moci občané vybrat konkrétní projekt k realizaci na základě veřejného hlasování. Vlastním zpracováním informací se prokázalo, že uvolněný objem finančních prostředků není určující pro počet podaných podnětů od občanů. Zásadní vliv má všeobecné povědomí o této možnosti a dostatečná prezentace zásad a podmínek participativního rozpočtu mezi občany, která by mohla být posílena pro starší skupinu obyvatel i zveřejněním dotazníků v tiskové verzi na infocentru města s odkazem na umístění poštovní schránky ve veřejné části budovy úřadu s označením „podněty občanů k rozpočtu“. Další nezbytnou podmínkou využití této formy participace je ochota občanů podílet se na rozvoji obce. I přes organizační a administrativní náročnost je doporučeno participativní rozpočet opětovně schválit pro zvýšení zapojení občanů města Stříbra do veřejného dění, které má významný vliv na rozvoj města jak po stránce komunitního života, tak i ztraktivnění města pro život.

Možností pro zvýšení participace je i zapojení tzv. agenturních pracovníků, pro které mohou být zřízeny zájmové činnosti, jak sportovní, tak i jazykové pro rychlejší začlenění do společenského života ve městě Stříbře.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Odborná literatura

Balík, Jan. 2009. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky, Vyd. 1.* Praha : Grada, 2009. str. 250. ISBN 978-80-247-2908-4.

BERNARD, Josef. 2012. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj.* Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. str. 237. ISBN 978-80-7419-069-8.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. 2000. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní řízení). *Zákony pro lidi.* [Online] 12. 04 2000. [Citace: 01. 10 2022.] [https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128.](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128)

ČERMÁK, Daniel a Jana VOBECKÁ. 2011. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam praxe, příslib.* Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. str. 181. ISBN 978-80-7419-067-4.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. 2000. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní řízení). *Zákony pro lidi.* [Online] 12. 04 2000. [Citace: 01. 10 2022.] [https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128.](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128)

ČERNOHORSKÝ, Jiří. 2018. *ed. Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách 2018, Vyd. 1.* Praha : Svaz měst a obcí České republiky, 2018. str. 213. ISBN 978 – 80 – 906843 – 3 – 1.

KOPECKÝ, Martin. 2017. *Zákon o obcích: komentář. 3. vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2017. str. 376. (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-862-9.

7.2 Internetové zdroje

ČSÚ. 2023. Veřejná databáze. *Český statistický úřad.* [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] [https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afPfm=statistiky.](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afPfm=statistiky)

Cheb, Město. 2023. Město Cheb. *Město Cheb.* [Online] 10. 01 2023. [Citace: 10. 01 2023.] [https://www.cheb.cz/.](https://www.cheb.cz/)

—, 2023. Město Cheb, *Místopisný průvodce po Česé'ké republice.* [Online] 10. 01 2023. [Citace: 10. 01 2023.] [https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/16/cheb/historie/.](https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/16/cheb/historie/)

—, 2023. Město Cheb, Rozpočet. *Město Cheb.* [Online] 10. 01 2023. [Citace: 10. 01 2023.] [https://www.cheb.cz/rozpocet/ds-34151/archiv=0.](https://www.cheb.cz/rozpocet/ds-34151/archiv=0)

—, 2022. Usnesení zastupitelstva města 2022. *Město Cheb.* [Online] 01. 01 2022. [Citace: 22. 01 2023.] [https://www.cheb.cz/usneseni-zastupitelstva-mesta-2022/ds-35206/p1=93003.](https://www.cheb.cz/usneseni-zastupitelstva-mesta-2022/ds-35206/p1=93003)

Mariánské Lázně, Info. 2023. Mariánské-lázně.info. *Mariánské Lázně - Info.* [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] [https://www.cheb.cz/usneseni-zastupitelstva-mesta-2022/ds-35206/p1=93003.](https://www.cheb.cz/usneseni-zastupitelstva-mesta-2022/ds-35206/p1=93003)

- Mariánské Lázně, Město. 2023.** Mariánské Lázně, Rozpočet. *Město Mariánské Lázně*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mumml.cz/mesto/hospodareni-mesta/schvaleny-rozpocet/>.
- , 2023. Mariánské Lázně, Usnesení. *Mariánské Lázně*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://usneseni.mumml.cz/zastupitelstvo/usneseni>.
- Mega, nápady. 2023.** Mega nápady participativní rozpočet města Cheb. *Mega nápady participativní rozpočet města Cheb*. [Online] 10. 01 2023. [Citace: 10. 01 2023.] <https://www.participativni-rozpocet.cz/meganapady>.
- Zdravé, město. 2023.** Zdravé město Mariánské Lázně, Participativní rozpočet. *Zdravé město Mariánské Lázně*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.zdraveml.cz/paro/>
- Ministerstvo vnitra, ČR. 2023.** Poskytnutí informace - Strategický rámec rozvoje veřejné správy v ČR pro období 2014-2020. *Služby pro veřejnost*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informace-strategicky-ramec-rozvoje-verejne-spravy-v-cr-pro-obdobi-2014-2020.aspx>.
- Participace21.cz. 2022.** participace21.cz, Co je participace. *participace21.cz*. [Online] 01. 01 2022. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.participace21.cz/aktuality/co-je-to-participace>.
- Starý Plzenec, Město. 2023.** Město Starý Plzenec, Historie. *Město Starý Plzenec*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 01. 01 2023.] <https://www.staryplzenec.cz/historicke-mesto/>.
- , 2023. Město Starý Plzenec, Participativní rozpočet. *Město Starý Plzenec*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] https://www.staryplzenec.cz/?hledej=participativn%C3%AD+rozpo%C4%8Det&search-words-type=allWords&kde_hledat=vsude&sortby=created&cas=all&doba=1&casod=&casdo=&lang=cs.
- , 2023. Starý Plzenec, Rozpočet. *Město Starý Plzenec*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.staryplzenec.cz/verejna-sprava/dokumenty-mesta/rozpocet-mesta/rozpocet-mesta/>.
- Stříbro, Město. 2023.** Hospodaření města. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 13. 02 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/hospodareni-mesta/>.
- , 2023. Město Stříbro, Budovy úřadu. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/urad-2/budovy-uradu/radnice-masarykovo-nam-1/>.
- , 2023. Město Stříbro, Komise rady. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/rada-mesta-stibra/komise-rm/>.
- , 2023. Město Stříbro, Pracovní materiály ZM. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/zastupitelstvo-mesta-stibra/pracovni-materialy-zm/>.
- , 2023. Město Stříbro, Termíny zasedání ZM. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/zastupitelstvo-mesta-stibra/terminy-zasedani-zm/>.
- , 2023. Město Stříbro, Usnesení ZM. *MěÚ Stříbro*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/zastupitelstvo-mesta-stibra/usneseni-zm/>.
- , 2023. Město Stříbro, Výbory ZM. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/zastupitelstvo-mesta-stibra/vybory-zm/>.

- , 2022. Rada města Stříbra, Složení RM, Současné období 2022 - 2026. *MěÚ Stříbro*. [Online] 20. 10 2022. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/rada-mesta-stribra/slozeni-rm/soucasne-obdobi-2022-az-2026/>.
- , 2022. Složení ZM, Současné období 2022 - 2026. *MěÚ Stříbro*. [Online] 20. 10 2022. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/zastupitelstvo-mesta-stribra/slozeni-zm/soucasne-obdobi-2022-az-2026/>.
- , 2023. Stříbro - rozhodujme společně. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/stribro-rozhodujme-spolecne/>.
- , 2023. Stříbrský zpravodaj. *MěÚ Stříbro*. [Online] 01. 02 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/ruzne/stribrsky-zpravodaj/>.
- , 2023. Základní informace o městě. *MěÚ Stříbro*. [Online] 22. 01 2023. <https://www.mustribro.cz/mesto/zakladni-informace-o-meste/zakladni-informace-o-meste/>.
- , 2023. Zastupitelstvo města Stříbra, Termíny zasedání ZM. *MěÚ Stříbro*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.mustribro.cz/samosprava/zastupitelstvo-mesta-stribra/terminy-zasedani-zm/>.

Záchlumí, Obec. 2023. Obec Záchlumí, Rozpočet. *Obec Záchlumí u Stříbra*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.zachlumi.cz/obecni-urad/oblast-samospravy-obce/rozpocet-obce/>.

—, 2023. Obec Záchlumí, Zastupitelstvo obce, výbory. *Obec Záchlumí u Stříbra*. [Online] 01. 01 2023. [Citace: 22. 01 2023.] <https://www.zachlumi.cz/obecni-urad/oblast-samospravy-obce/zastupitelstvo-obce-vybory/>.

7.3 Právní normy

Ústava, České republiky. 1992. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. *Zákony pro lidi*. [Online] 16. 12 1992. [Citace: 20. 10 2022.] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. 2000. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní řízení). *Zákony pro lidi*. [Online] 12. 04 2000. [Citace: 01. 10 2022.] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel města Stříbra a ORP Stříbro v letech 2012 – 2021	24
Tabulka 2 Srovnání obyvatel, rozpočtu a participativního rozpočtu vybraných měst.....	34

8.2 Seznam grafů

Graf 1 Jak hodnotíte následující oblasti života ve městě Stříbře	42
Graf 2 Jakou oblast byste si vybrali pro participativní rozpočet	43
Graf 3 Myslíte si, že by občané města měli sami rozhodovat o investičních a kulturních akcích formou participativního rozpočtu	43
Graf 4 Čemu by se podle Vás mělo město Stříbro v nejbližších letech nejvíce věnovat	44
Graf 5 Jak nejčastěji získáváte informace o dění ve městě.....	45
Graf 6 Zhodnocení nejpřínosnějších možností participace občanů	45
Graf 7 Využívané možnosti spolupráce mezi městem Stříbrem a jeho občany	46
Graf 8 Zúčastňuji se veřejných jednání Zastupitelstva města Stříbra.....	47
Graf 9 Oblasti, na které by se mělo město Stříbro více zaměřit v rámci rozvoje	47
Graf 10 Věk	48
Graf 11 Pohlaví	48
Graf 12 Nejvyšší dosažené vzdělání	49

Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník – Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra

Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra

Formulář k dotazníkovému šetření pro bakalářskou práci - Občanská participace na správě a rozvoji města Stříbra. Cílem bakalářské práce je přiblížit principy přímé participace obyvatel měst a obcí na jejich celkovém rozvoji.

**1. Jak hodnotíte následující oblasti života ve městě Stříbře?
(Ohodnoťte známkami 1-5 jako ve škole: 1=nejlepší hodnocení,
5=nejhorší hodnocení)
V každém řádku pouze 1 odpověď.**

	1	2	3	4	5
Bydlení, výstavba bytů					
Zdravotnictví					
Školství					
Nabídka pracovních míst					
Kultura a společenský život					
Sociální péče					
Sportovní vyžití					
Nabídka obchodů					
Stravovací zařízení					
Technická infrastruktura, stav komunikací					
Veřejná doprava					
Bezpečnost					

2. Jakou oblast byste si vybrali pro participativní rozpočet?

Kultura a společenský život
Sport a volnočasové aktivity
Sociální péče
Školská zařízení
Životní prostředí
Turistika
Technická infrastruktura (komunikace, chodníky, parkování)
Jiné

3. Myslíte si, že by občané města měli sami rozhodovat o investičních a kulturních akcích formou participativního rozpočtu?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Nevím

4. Čemu by se podle Vás mělo město Stříbro v nejbližších letech nejvíce věnovat? (Zakroužkujte max. 3 oblasti).

- Bytová výstavba, příprava ploch pro bydlení
- Bezpečnost, veřejná doprava
- Podpora kulturních aktivit a spolkové činnosti
- Školství a školská zařízení
- Péče o životní prostředí, údržba veřejné zeleně
- Jiné:

5. Jak nejčastěji získáváte informace o dění ve městě? (Můžete zakroužkovat více možností)

- Internetové portály www.strebro.net / www.strebro.cz
- Sociální sítě - FB, Instagram atd.
- Letáky, informační materiály
- Stříbrský zpravodaj
- Přátelé a spolupracovníci

6. Zhodnocení nejpřínosnějších možností participace občanů.

- Členství v Zastupitelstvu města Stříbra
- Členství v komisích a výborech
- Komunitní plánování
- Projednávání investičních akcí
- Vyjadřování námětů a názorů na zasedání Zastupitelstva města Stříbra
- Jiné

7. Využívané možnosti spolupráce mezi městem Stříbrem a jeho občany.

- Komunitní plánování
- Jsem členem Zastupitelstva města Stříbra

- Jsem členem některého z výborů či komise
- Projednávání investičních akcí
- Vyjadřování námětů a názorů na zasedání Zastupitelstva města Stříbra
- Nezúčastnil(a)
- Jiné

8. Zúčastňuji se veřejných jednání Zastupitelstva města Stříbra.

Ano, pravidelně

Ano, pokud se mě program týká

Náhodně

Ne

9. Oblasti, na které by se mělo město Stříbro více zaměřit v rámci rozvoje.

- Úroveň bydlení včetně okolí bydliště
- Úroveň a dostupnost zdravotní péče a služeb sociální péče
- Kvalita prostředí města
- Zapojování občanů do rozhodování, komunikace s občany
- Zapojování dětí a mládeže do realizace projektů města
- Jiný

10. Věk

*

18 - 25

26 - 40

41 - 55

56 - 64

nad 65

11. Pohlaví

*

Žena

Muž

12. Nejvyšší dosažené vzdělání

Základní

Střední s maturitou

Střední bez maturity/vyučen(a)

Vysokoškolské